

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Trávení volného času romských dětí a mládeže na Praze 3

Leisure Time of Roma Children and Youth at Prague 3

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Monika Nová, Ph.D. MPH

Autor:

Terezie Štajnerová

Praha 2023

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Monice Nové, Ph.D., MPH za odborné vedení mé bakalářské práce, za připomínky a pomoc, kterou mi poskytla. Ráda bych také poděkovala Husitskému centru, o. p. s., za umožnění výzkumného šetření v jejich zařízení a respondentům, kteří se ho zúčastnili.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci “Trávení volného času romských dětí a mládeže na Praze 3” vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne: 2. 8. 2023

Terezie Štajnerová

Anotace

Bakalářská práce se zabývá trávením volného času romských dětí a mládeže na Praze 3. Teoretická část popisuje volný čas – historii volného času, funkce a volný čas u dětí a mládeže. Dále popisuje romskou komunitu, historii Romů v České republice a téma integrace, segregace, diskriminace a sociální vyloučení Romů. Zabývá se také romskými dětmi a mládeží a jejich volným časem. V závěru teoretické části jsou uvedeny instituce pracující s romskými dětmi a mládeží na Praze 3. V praktické části byla provedena kvantitativní metoda k získání dat pomocí dotazníkového šetření. Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem tráví svůj volný čas romské děti a mládež na Praze 3.

Klíčová slova

děti, mládež, národnostní menšiny, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, Praha 3, romská komunita, Romové, volnočasová zařízení, volný čas, Žižkov

Annotation

The theoretical part of this bachelor thesis describes leisure time - the history of leisure time, functions and leisure time of children and youth. It also describes the Roma community, the history of Roma in the Czech Republic and the topic of integration, segregation, discrimination and social exclusion of Romani people. It also focuses on Roma children and youth and their leisure time. The theoretical part concludes with a list of institutions working with Roma children and youth in Prague 3. In the practical part, a quantitative method was used to collect data through a questionnaire survey. The aim of the bachelor thesis was to find out how Roma children and youth in Prague 3 spend their leisure time.

Keywords

Children, Ethnic Minorities, Leisure Facilities, Leisure Time, Low-threshold Facility for Children and Youth, Prague 3, Roma, Roma Community, Youth, Žižkov

Obsah

Obsah.....	5
Seznam zkratk.....	6
I. Teoretická část	7
Úvod.....	7
1. Volný čas	8
1.1. Historie volného času.....	8
1.1.1. Terminologie	9
1.2. Funkce volného času.....	10
1.3. Volný čas u dětí a mládeže	10
2. Romská komunita	12
2.1. Historie Romů v České republice.....	16
2.2. Integrace, segregace, diskriminace a sociální vyloučení Romů	18
3. Romské děti a mládež	20
3.1. Výchova a vzdělávání romských dětí.....	20
3.2. Volný čas romských dětí a mládeže	22
4. Instituce pracující s romskými dětmi a mládeží na Praze 3	23
4.1. Nestátní neziskové organizace pracující s dětmi a mládeží	24
II. Praktická část	27
5. Výzkumná část – kvantitativní výzkum.....	27
6. Výsledky šetření	30
1. Diskuse	46
1.1. Vyhodnocení hypotéz	47
Závěr.....	48
Seznam použité literatury	50
Seznam příloh	53

Seznam zkratek

ČR – Česká republika

MČ – městská část

MŠMT – ministerstvo školství, ministerstvo tělovýchovy

NDC – nízkoprahové denní centrum

NNO – nestátní nezisková organizace

NPK – nízkoprahový klub

NZDM – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

OSPOD – orgán sociálně právní ochrany dítěte

PPP – pedagogicko-psychologická poradna.

RVP ZV UV – rámcový vzdělávací plán pro základní vzdělávání s upravenými výstupy

SVL – sociálně vyloučené lokality

ZŠ – základní škola

I. Teoretická část

Úvod

Lidé odjakživa vnímají a posuzují to co se kolem nich děje ve spojitosti s časem. Čas je nedílnou součástí našeho života a dennodenně máme svůj čas rozdělen na části, kdy pracujeme, vykonáváme naše povinnosti a také na momenty, kdy se nic neděje a můžeme s naším časem svobodně nakládat. Tento moment, kdy máme čas sami pro sebe a můžeme s ním libovolně naložit se nazývá volný čas.

Trávení, ve smyslu využití, volného času je v poslední době velké téma. Je to součást našeho života, která nás formuje a utváří. V dnešní době mají děti a mládež spoustu volného času, který často nevědí, jak využít. Děti a mládež, kteří nemusí mít rodinné zázemí či prostředky, aby mohly smysluplně trávit svůj volný čas, jsou cílovou skupinou v mnoha sociálních službách a zařízeních. Aktivní trávení volného času, které je také jedním ze základů zdravého životního stylu, je nástrojem, který může ovlivňovat život dětí, mládeže a jejich vývoj.

Tématem této bakalářské práce je trávení volného času romských dětí a mládeže ve věku od 6 do 26 let na Praze 3. Cílem této práce je zjistit, jakým způsobem tráví svůj volný čas romské děti a mládež na Praze 3.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zaměřuje na volný čas – jeho historii, funkce a volný čas u dětí a mládeže. Dalším tématem je romská komunita – romská rodina, její kultura, jazyk a tradice, historie Romů v České republice a téma integrace, segregace, diskriminace a sociální vyloučení Romů. Třetí kapitola se zabývá přímo romskými dětmi, mládeží, jejich výchovou, vzděláváním a volným časem. Čtvrtá kapitola se zabývá Prahou 3 v souvislosti s výchovně vzdělávacími zařízeními pro děti a mládež. Závěrečná kapitola teoretické části se zabývá nestátními neziskovými organizacemi pracujícími s dětmi a mládeží na území Prahy 3.

Praktická část této bakalářské práce je zaměřena na volný čas romských dětí a mládeže. Obsahuje výsledky průzkumného šetření kvantitativního výzkumu, které jsou znázorněny pomocí tabulek a grafů. Vzhledem k cíli mé bakalářské práce jsem stanovila 4 hypotézy. Hypotéza 1: mnoho dětí a mládeže bude trávit čas venku na ulici. Hypotéza 2: romské děti a mládež tráví 5 a více hodin na telefonu denně. Hypotéza 3: romské děti a mládež nenavštěvují zájmové kroužky. Hypotéza 4: romské děti a mládež budou mnoho času trávit s rodinou.

1. Volný čas

Volný čas je nesmírně cennou a nezbytnou součástí našeho života. V kontextu této práce je důležité jeho vymezení. Pávková ho definuje takto: „*Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.*“ (Pávková, 2008, s. 13) Většina autorů uvádí, že se jedná o čas, kdy nemáme žádné povinnosti, jako je například chození do práce, úklid, péče o sebe sama a jiné osoby či spánek.

Hájek, Hofbauer a Pávková (2008, s. 10) rozdělují volný čas na čas pracovní, který je určen pro práci a u dětí návštěvě školy a čas vázaný, který zahrnuje uspokojování fyziologických potřeb jako je spánek, jídlo, osobní hygiena, starání se o chod rodiny a provoz domácnosti, péči o potomky, dojíždění za prací a další nezbytné povinnosti. Volný čas je poté dobou, která zbude po vykonání těchto potřeb a povinností. Je to čas, který máme k dispozici pro sebeurčující a sebevytvářející činnosti jako je odpočinek a zábava, rozvoj sebe sama, zlepšení své kvalifikace nebo účast na veřejném životě.

Je nutné dodat, že jedním z dalších faktorů, jak volný čas ovlivňuje náš život je naše zaměstnanost. Aby mohl volný čas fungovat, je třeba aby vedle něj stála práce. Nezaměstnanost a volný čas totiž vedle sebe mohou existovat jen těžko. Pokud vedle sebe nestojí „práce – volný čas,“ stává se volný čas spíše zátěží než něčím, na co bychom se mohli těšit. Nezaměstnaností se výše zmíněné rozdělení rozpadá, všechnen čas se mění na čas volný a vázaný a tím ztrácí svou hodnotu. Člověk poté nemá ve svém životě aktivitu, od které by bylo potřeba si odpočinout. Také mu mohou scházet finanční prostředky na to, aby si ve volném čase mohl zaplatit aktivity, které by ho zajímaly a aktivizovaly. Tato problematika může mít zvláště u mladistvých a dlouhodobě nezaměstnaných velmi negativní dopad na osobnost člověka, jeho psychické zdraví a také na kvalitu jeho života.

1.1. Historie volného času

Je těžké stanovit, kdy vznikl pojem volný čas v kontextu, jak ho chápeme dnes. Volný čas se v průběhu historie měnil až do dnešní podoby. V minulosti lidé volným časem disponovali, avšak jeho objem a definice se měnily. Rozdíly však panovaly napříč společenskými vrstvami. Volný čas měly především vyšší vrstvy společnosti, které mohly svůj volný čas trávit hrami, odpočinkem, sportem a dalšími činnostmi, na rozdíl od rolníků a zemědělců, kteří obstarávali půdu a jejich volný čas definovala hlavně jejich práce.

Ve starověku dnešní význam volného času neznali. Používalo se slovo „scholé“ pro pojmenování chvíle odpočinku, prázdné chvíle nebo také rozjímání nad světem. Právě v těchto chvílích se lidé mohli věnovat umění či pěstovat tělo a ducha.

Petrusek (1996, s. 156) uvádí, že Aristoteles ve svém díle *Etika Nikomachova* zdůrazňuje význam času volného pro jedince ve smyslu činností, které přinášejí člověku nejvyšší vnitřní blaho, zatímco v díle *Politika* podtrhuje spíše jeho sociální roli jako prostoru, kdy se může vykonávat veřejná činnost.

Hlavní změna se udála během průmyslové revoluce, jak uvádí Knotová (2011, s. 10): „*Hlavní proměna hodnoty práce a volného času nastala s nástupem průmyslové revoluce, kdy došlo k oddělení volného času od práce. Proces modernizace umožnil vytvoření materiálního blahobytu, což napomohlo k utvoření moderní společnosti.*“ Největším rozvojem volný čas prošel, jakmile se začala pevněji ohraničovat pracovní doba. Postupem času se tak vymezilo dnešní vnímání volného času jako času po práci. Jak shrnuje Hofbauer (2004, s. 16): „*Zejména od poloviny šedesátých let minulého století vzrůstalo poznání, jak významnou oblastí života a výchovy dětí, mládeže a dospělých se stává volný čas. V té době v evropských zemích, včetně naší, vznikaly podmínky pro jeho rozšiřování: zkracovala se pracovní doba dospělých, postupně byl zaveden pětidenní pracovní i školní týden, rostl počet žáků středních a vysokých škol a jejich účast na aktivitách volného času.*“

Velký sociologický slovník uvádí, že: „*Čas volný v jeho současném smyslu vytvořil ovšem až kapitalismus.*“ (Petrusek, 1996, s. 156) V dnešní době se volnočasové aktivity stávají součástí blahobytu, v souvislosti s ekonomickou krizí mnohých domácností bývají právě volnočasové aktivity jednou z částí našeho života, kterou omezujeme ve chvíli nouze. Řada rodin nemá finanční prostředky na to, aby zaplatila svým dětem kroužek.

1.1.1. Terminologie

Ve 20. století prošel pojem volný čas i jeho terminologie vývojem, ve kterém se objevilo několik přístupů. Volný čas se měl ovlivňovat čím dál tím více pedagogickým směrem. V terminologii volného času se často setkáváme s pojmem pedagogika volného času. Pedagogiku volného času definuje Pávková (2014, s. 8) jako jednu z pedagogických disciplín, která se zabývá výchovou ve volném čase, pedagogickým ovlivňováním a zhodnocováním volného času. Sleduje možnosti, jak se dá rozvíjet osobnost člověka ve volném čase v různých částech jeho života – v dětství, v dospělosti i ve stáří.

Také se setkáváme s pojmem mimotřídní a mimoškolní výchova, které definuje Hofbauer (2004, s. 15-16): Pojem výchova mimoškolní pojmenovává činnosti, které se uskutečňují mimo školu, např. ve sdruženích a zařízeních volného času. Výchova mimotřídní jsou poté aktivity realizované školou po skončení vyučování. Opata (in Kaplánek, 2017, s. 69) zdůrazňuje, že je velmi důležité při mimotřídní výchově vést dítě k bezprostřednímu prožívání života, k propojování teoretických poznatků získaných při vyučování se zkušenostmi nabytými při organizované mimotřídní výchově. Mimoškolní výchova dle Kapláňka (2017, s. 72) stála vždy mimo školní instituci. Za minulého režimu šlo hlavně o aktivity pionýrských organizací a zájmových stanic všemožných zaměření. Mládežnické a pionýrské organizace stály mimo školu a nebyly jí podřízené.

1.2. Funkce volného času

Skoro každý autor, který se věnuje volnému času uvádí ve své práci koncept funkcí volného času. Například slovenská autorka Emília Kratochvílová, která se věnovala práci s dětmi a mládeží uvádí pět funkcí volného času s důrazem na jeho edukační dimenzi: „**zdravotně hygienická funkce** volného času zahrnuje kompenzaci zátěže, odpočinek a rekreaci; **seberealizační funkce** znamená, že člověk chce a může ve volném čase rozvíjet své zájmy, individuální předpoklady, nadání a schopnosti; **formativně výchovná funkce** vyjadřuje pedagogický potenciál volného času jako prostoru pro formování osobnosti člověka, jeho tvořivosti, mravních vlastností, charakteru, vůle a motivace; **socializační (společenská) funkce** představa je vytváření podmínek k navazování sociálních kontaktů a vztahů ve volném čase a to nejen v rámci vrstevnických skupin, ale také v širším kontextu celé společnosti, do nichž se zapojujeme a již spoluvytváříme svou aktivní účastí; **preventivní funkce** to znamená možnost a příležitost trávit volný čas přínosnými aktivitami, jež napomáhají u každého jednotlivce i celé společnosti předcházet vzniku a rozvoji sociálně patologických jevů.“ (Kratochvílová, 2004, s. 87-88) Hofbauer (2004, s. 13) v knize Děti, mládež a volný čas uvádí, že hlavními funkcemi volného času je odpočinek, zábava a rozvoj osobnosti.

1.3. Volný čas u dětí a mládeže

Děti rozumíme podle Úmluvy o právech dítěte z roku 1991 jedince, kterému je do 18 let života. Mládeží jsou lidské bytosti od 18 do 26 let věku.

Volný čas dětí a mládeže má své specifické znaky, kterými se liší od volného času dospělých. Jak uvádí MŠMT (2002, s. 5) ve své publikaci Volný čas a prevence u dětí a mládeže: „*Volný čas dětí a mládeže a jeho naplňování pozitivními aktivitami hraje významnou roli při utváření osobnosti*

mladého člověka a při jeho pozitivní socializaci. Důsledkem snížení kvality společenské péče o volný čas mladé generace je v mnoha případech i nárůst negativních společenských jevů. “ Je nezbytné, aby volný čas dětí a mládeže byl pedagogicky ovlivňován, neboť mladí lidé nemají ještě příliš mnoho zkušeností, aby se dobře orientovali v nabízených zájmových činnostech. „*Míra ovlivňování volného času závisí na věku dětí, jejich mentální i sociální vyspělosti i na charakteru rodinné výchovy.*“ (Pávková a kol., 1999, s. 15) Když společnost vytvoří prostor pro kvalitně trávený volný čas dětí a mládeže, je schopna tím, sice jen do určité míry, nahrazovat rodinné prostředí či nedokonalosti školského systému. Rodina však bude vždy institucí, co ovlivňuje volný čas dětí a mládeže ze všeho nejvíce. Je důležité podotknout, že volný čas dětí závisí na tom, jak do něj zasahují jejich rodiče, co jim dovolí a kolik má rodina finančních prostředků.

Volný čas dětí a mládeže v posledních letech prochází změnami, které se odvíjejí především od zlepšování technologií. Proměny volného času u dětí a mládeže shrnuje Ministerstvo školství a tělovýchovy následovně: „*V oblasti volného času došlo v životě mládeže ke změnám. Došlo i ke změnám v institucionálním zabezpečení volného času mládeže. Kultura a sport se zkomercializovaly, probíhá informační revoluce s nástupem informačních technologií. Dominantním médiem se stala televize, která je těžištěm volného času dětí a mládeže. Na předním místě ve volném čase mládeže je poslech reprodukované hudby, návštěvy restauračních zařízení a nicnedělání. Významné místo zaujímají aktivity spojené s informačními technologiemi, zvláště u některých skupin mládeže je masivně využíván internet.*“ (MŠMT, 2002, s. 5) Spolu s využíváním internetu je ve společnosti hojně diskutováno i pasivní trávení volného času, nedostatek fyzické aktivity a konzumnost. „*Současný vývoj volnočasových aktivit dětí a mládeže není příliš pozitivní. Prohlubuje se spíše pasivita, konzumnost a nenáročnost aktivit. Snižuje se frekvence aktivit. Pouze jedna aktivita má každodenní frekvenci. Jedná se o sledování televize. Mezi týdenní aktivity patří poslech hudby, četba časopisů, schůzky s přáteli a nicnedělání. Měsíční frekvenci většinou mají návštěvy restaurací a kaváren, aktivní sportování, návštěva diskoték, kina, večírky, turistika, studium a mimoškolní vzdělávání.*“ (MŠMT, 2002, s. 6) S ohledem na vývoj technologií je nutné podotknout, že výše zmíněné obavy Ministerstva školství a tělovýchovy se naplnily a o dvacet let později nelze jinak, než je potvrdit.

2. Romská komunita

Romové jsou početně významnou národnostní menšinou v České republice. Lépe bychom měli používat pojem etnická menšina, protože většina Romů se hlásí dlouhodobě k české národnosti, jak ukazují poslední výsledky sčítání lidu. Jak se dají rozlišit podmínky určování etnika uvádí Varvařovský (in Königová, 2015, s. 17): „*Osoba může být považována za příslušníka daného etnika, pokud a) tak sama sebe deklaruje, b) pokud je jako příslušník etnika vnímána ostatními příslušníky etnika, c) pokud je jako příslušník etnika vnímána svým okolím.*“

Bakalář (2004, s. 7) ve své knize *Psychologie Romů* uvádí, že se psychika Romů odlišuje od psychiky neromů. Podle Bakaláře se dají pozorovat odlišné vzorce chování a jednání, které jsou určeny specifickými rysy jedinců romského etnika a také jsou podpořeny vlivy romské kultury.

Bakalář (2004, s. 75-76) uvádí základní archetypy romské mentality. Řadí mezi ně:

1. **prožívání času a prostoru;**
2. **preferování požitku;**
3. **zvnitřnění snu;**
4. **sociální komunikaci a**
5. **negaci individualismu.**

Prožívání času a prostoru je pro Romskou komunitu charakteristické ve smyslu orientace na přítomnost a žití ze dne na den. S tím se pojí preferování požitku, které jako uspokojení se může vyskytovat při všech fyziologických a psychických potřeb jako je hlad, sex a podobně: „*preferování požitku – orientace na okamžité uspokojení, na okamžitý prožitek přítomnosti. Romové se vyznačují silnou potřebou primárního uspokojení všech aktuálních fyziologických, popřípadě i psychických potřeb, například hladu, sexuální touhy a dalších. Silný požitek často preferují i na úkor vědomých osobních ztrát v budoucnosti.*“ (Říčan, 2000, s. 75) Zvnitřněním snu Bakalář (2004, s. 76) rozumí, že „*Romové nerozlišují horizonty snů, resp. osobních přání či tužeb, a reality. Jsou schopni velmi silně identifikovat se svojí osobní představou, uvěřit jí a povýšit ji na realitu (jde o proces, se kterým se můžeme běžně setkat u neromských dětí, který však vymizí s osobnostním zráním).*“ Se sociální komunikací se pojí, že: „*Romové mají extrémně vyvinutý smysl pro nonverbální komunikaci a specifické umění empatie – dorozumění probíhá pomocí obličejové mimiky, gestiky, haptiky,*

posturologie, kineziologie. Dokážou mistrně číst z řeči očí a pohledů. Typické je nárazové afektové jednání.“ (Bakalář, 2004, s. 76) Negací individualismu rozumí „*individualistické snahy jako projev odvrácení se od romství.*“ (Bakalář, 2004, s. 76)

Bakalář (2004, s. 76-77) staví hodnotový systém Romů na těchto bodech: 1. svobodném životě; 2. uznávání rodové hierarchie a rodové tradice; 3. dědictví předků; 4. lásky k dětem a 5. penězích jako základní potřebě pro přežití. Sekyt (in Šišková, 2001, str. 121-122) určuje, že mezi základní hodnotový systém Romů patří **život**, který je nejvyšší hodnotou. Další hodnotou jsou **předkové**, kteří se zasloužili o postavení Roma v romské společnosti, podle toho, z jaké rodiny Rom je, si ho ostatní váží a projevují mu úctu. Pokračování rodu je dle Sekyta v **dětech**. **Romství** je zvláštní hodnotou Romů, souvisí s ní charakteristický vzhled, znalost jazyka a zvyků a také slušné vychování jako je úcta ke starším, zdvořilost, pohostinnost a solidarita. Pro přežití jsou pak potřebné **peníze**. K zachování života, možnosti uctívat staré a také i k projevoování lásky k dětem jsou peníze nutností.

V souvislosti orientace na přítomnost a minulost romské komunity Sekyt (in Šišková, 2001, str. 122) uvádí, že budoucnost má zvláště u starších Romů dosud malou hodnotu. Důležitá je především přítomnost a minulost, která je jistá. Proto si velká část Romů necení školního vzdělání, jež přináší plody až po mnoha letech. Matoušek (2008, s. 181) ve Slovníku sociální práce uvádí, že „*Romové jako celek mají proti většinové populaci nižší úroveň vzdělanosti, vysokou nezaměstnanost, vysokou kriminalitu, horší zdravotní stav, kratší průměrnou délku života, nízkou úroveň stravování a bydlení.*“ Touto problematikou se v ČR zabývá mnoho různých organizací. Tento výrok doplňuje Königová (2015, s. 36) „*Přes značný posun v myšlení Romů i přes snahy státních orgánů, škol i neziskových organizací je vzdělanostní úroveň romského obyvatelstva stále velmi nízká.*“

Romská rodina

Rodinu definuje Matoušek (2008, s. 177) ve Slovníku sociální práce jako „v užším tradičnějším pojetí skupina lidí spojená pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků.“

Důležitost rodiny pro Romy vystihuje jedno přísloví, které v romštině zní takto: „*„Bibacht, te manuš čoro, mek goreder bibacht, te hino korkoro.*“ Je neštěstí (prokletí), je-li člověk chudý, ale ještě větší neštěstí je, je-li sám.“ (Hájková, in Šišková, 2001, s. 137)

Romské rodiny se potýkají s celou řadou problémů. Jedním z těch nejpálčivějších je však chudoba a sociální vyloučení, se kterým se potýká mnoho nejen romských rodin. „*Chudoba a sociální*

vyloučení představuje jeden z klíčových aktuálních problémů, před kterým stojí současná česká společnost.“ (Čada, 2015, s. 5) Matoušek (2008, s. 205) uvádí, že termín „sociální vyloučení“ obvykle označuje komplexně podmíněnou nedostatečnou účast jednotlivce, skupiny nebo místního společenství na životě celé společnosti, resp. nedostatečný přístup ke společenským institucím, zajišťující vzdělání, zdraví, ochranu a základní blahobyt. Obecně přijímaná koncepce chudoby dle Matouška (2008, s. 75) neexistuje, kritéria chudoby jsou závislá na tradici a na aktuální koncepci sociální spravedlnosti. Zdrojem chudoby je dle Matouška (2008, s. 75) nezaměstnanost, nízký příjem ze zaměstnání, nízká úroveň vlastněného bohatství a nízké vzdělání.

Urban (2015, s. 12) ve své knize navazuje na Davidovou: *„Rodina měla pro Romy vždy velký význam, neboť uspokojovala dle Davidové (2004) základní životní potřeby svých členů; ať se již jednalo o funkci vzdělávací (chlapci se učili řemeslu svých otců, dívky zase starat se o domácnost a o děti – své mladší sourozence), funkci ochrannou, či sloužila jako zdroj obživy.“*

Dodnes romské rodiny mají rozdělené role, muži obvykle pracují a ženy se starají o domácnost a děti. *„Romská rodina si dosud udržuje patriarchální ráz.“* (Říčan, 2000, s. 48)

Romská kultura

Nejprve si definujeme, co to kultura znamená. Kultura je jednou z centrálních kategorií společenských věd. Matoušek ve Slovníku sociální práce definuje kulturu jako: *„Způsob konání, cítění a myšlení, který je vlastní určitému lidskému společenství. Kultura je vše, co je získané a předávané, tj. opak vrozeného. Je to souhrn materiálních a nemateriálních výtvorů sociálních institucí, hodnot a norem daného společenství. Předávání kulturních vzorců se primárně děje v rodinách vychovávajících děti.“* (Matoušek, 2008, s. 91-92)

Romové mají na rozdíl od většinové společnosti jiný jazyk, historii, jiné hodnoty a odlišnou kulturu. Typické pro ně je hudební nadání, smysl pro tanec a rytmus.

Do romské kultury také patří charakteristický romský humor, který se často může trefovat do majority, institucí, jiných společenských skupin či do svého vlastního etnika. Romové mají i kulturu oblékání, která se často projevuje v nošení zlatých šperků (náramků, náušnic, prstenů) u žen dlouhých vlasů a také v poslední době oblečením, které napodobuje luxusní značky.

Romský jazyk – romština

Romský jazyk řadíme do skupiny Indoevropských jazyků. Odhaduje se, že romštinou mluví na 6-11 milionů lidí. Romština se vyvíjela na stovky let, během kočování se proměňovala a přijímala jazyky ostatních zemí. Proto dnes můžeme rozlišovat různé dialekty romštiny mezi které řadíme například balkánský, ruský, maďarský dialekt nebo ten český. Odlišují se od sebe gramaticky, ale i foneticky. Romský pravopis se přizpůsobuje zemím, ve kterých se romština používá.

Dnes se ale v práci v NZDM setkáváme s tím, že romské děti romsky neumí. Jejich rodiče romštinu používají pouze v momentech, kdy nechtějí, aby jim jejich děti rozuměly.

Romské tradice

„K romským tradicím patřila vzájemná úcta, zdvořilost a pohostinnost.“ (Sekyt, in Šišková, 2001, str. 122) Dle Sekyta (in Šišková, 2001, s. 122) se celá řada tradic týkala jídla. Potraviny se stávaly nečistými, pokud byly znovu přihřívány, upadly na zem nebo do nich spadl vlas... Tradiční romské kroje se postupně přiblížily oblákání ostatního obyvatelstva... Romové nemají vlastní tradiční svátky, slaví obvykle křesťanské svátky spolu s ostatními obyvateli... Mezinárodní den Romů, který každoročně připadá na 8. dubna zatím nemá tradici. Sekyt (in Šišková, 2001, s. 122) dodává, že *„odlišné zvyky a dodržování tradic se v nejmladší generaci ztrácí. Mladí Romové jsou často více ovlivněni školou a především televizí.“*

Instituce pracující s romskou kulturou

Mezi tradiční prvky kultury řadíme tradice, zvyky a také jazyk. V České republice neprobíhá systematická výuka romského jazyka, studenti se mohou romsky naučit pouze na několika školách, převážně až na školách vysokých. Romský jazyk se snaží každoročně pomocí soutěže oživit Romano suno, který dává dětem i dospělým šanci si vyzkoušet psaní nebo natáčení videí v romském jazyce.

Další institucí pracující s romskou kulturou je Muzeum romské kultury, které dle Zprávy o stavu romské menšiny (2021, s. 60) spravuje památníky obětí romského holokaustu a plánovaného Centra Romů a Sintů v Praze. Vytváří, spravuje, zpracovává, uchovává a zveřejňuje doklady hmotné a duchovní kultury Romů.

V poslední řadě bych zde ráda zmínila romsko-českou bohoslužbu, kterou pravidelně pořádá Husitské centrum na pražském Žižkově. Do bohoslužby se mohou zapojit děti navštěvující nízkoprahový klub, romské tanečnice a také romští muzikanti.

2.1. Historie Romů v České republice

Historie romského etnika je dlouhým trýznivým příběhem, který je zastřen nejasnostmi, tajemstvími a mýty. Dějiny Romů jsou většinou rekonstrukcí, protože svou historii nijak nezapisovali. Za jejich pravlast je považována Indie a po odchodu Romů z těchto končin světa následovalo několik staletí dlouhé kočování. Když zvážíme všechny aspekty, které provázely jejich dlouhou cestu, uvědomíme si, že jejich největším štěstím je, že přežili.

Romové přišli do střední Evropy ve 13. století, na území České republiky přicházejí na přelomu 14. a 15. století, vše je ale velmi sporné, protože přesně nevíme, které zprávy lze považovat za prokazatelné pro naše země a také, který historický pramen se dá považovat za věrohodný. V *Popravčí knize pánů z Rožmberka* z roku 1399 se píše, že byl pověšen pro krádeže cikán. V dalším zdroji *Starí létopisové čeští* z roku 1416 se píše, že „také toho léta vláčili se Cikáni po české zemi s lidí mámili...“ Nečas ve své knize uvádí, že: „*Romové jsou doložení českými prameny r. 1417 ve Znojmě a v Praze a o rok později v Chebu, z čehož vyplývá, že romské skupiny našimi zeměmi v období velké migrační vlny pouze procházely a nepůsobily tady tak, jako ve Svaté říši římské, nebo v západní a krátce na to i ve východní Evropě a ve Skandinávii.*“ (Nečas, 1999, s. 20)

Zajímavostí je, že v 14. – 15. století se někteří Romové během svého kočování prezentovali jako vykonavatelé poutí a tím získávali mnohem vřelejší přijetí, než se dostávalo jiným romským migrantům. Toto vřelejší přijetí pocházelo především z křesťanské povinnosti poskytovat potřebným drobné milodary, jídlo či almužnu. „*Předáci se vykazovali ochrannými listy nebo jejich opisy, které jim nařizovaly putovat se svými lidmi 7 roků po světě a takovým způsobem se kát za hříchy předků. Uvedené dokumenty jejichž falzifikáty byly opatřovány v padělatelské dílnách a originály měly pocházet z kanceláří císaře, papeže a dalších fyzických i duchovních hodnostářů, měly pro romské kočovníky nedocenitelnou hodnotu: zajišťovaly jim totiž volný pohyb a případně i materiální podporu na jejich cestách nejenom po zemních Svaté říše římské, ale také po celé západní Evropě.*“ (Nečas, 1999, s. 19-20) Nečas k tomu ještě dodává: „*Známky odstupu a odmítání romských kočovníků se začaly objevovat už několik desítek let po jejich příchodu. Tradovaná legenda pozvala neustálým opakováním své kouzlo nadšení pro poutě a poutníky opadávalo úměrně s tím, jak měšťany i venkovany vyčerpávalo vymáhání a poskytování materiální pomoci. Romové sice dostávali i nadále milodary, nikoli však už ve formě almužen, ale spíše jako úplaty, které je měly přimět k odchodu. Pokud se takové dary z milosti či pragmatismu mijely účinkem zůstávaly městské brány nejednou zavřeny, ale romští poutníci byli od nich stále častěji odháněni násilím.*“ (Nečas, 1999, s. 22)

V 17. století je v Českých zemích a na Moravě situace pro Romy vlídnější, avšak i tady platí pro Romy mnohá nařízení. V roce 1668 Leopold I. vyhostil Romy ze země a v roce 1697 byli prohlášeni za psance. „*Slovo psanec označuje člověka, zbaveného domova a vyhnaného za hranice vlasti.*“ (Nečas, 1999, s. 23)

V 19. století se Marie Terezie snažila o asimilaci a usazování Romů, stejně tak jako její syn Josef II., jehož nařízení se dotýkalo hlavně vzdělání. Romové v té době měli zakázáno mluvit romsky, nosit své tradiční oblečení a děti byly odebírány matkám a posílány na převýchovu.

V roce 1927 byl vydán perzekuční zákon č. 117, „*o potulných cikánech.*“ Za potulné cikány se v té době považovaly „*cikáni z místa na místo se toulající a jiní tuláci práce se štítící, kteří po cikánsku žijí, a to v obojím případě i tehdy, mají-li po část roku - hlavně v zimě - stálé bydliště.*“¹ Romům v té době byly vydány „cikánské legitimace“ a byl proveden soupis romského obyvatelstva.

Sekyt (in Šišková, 2001, s. 120) uvádí, že pronásledování a útlak se táhne celými dějinami Romů na evropském kontinentu... Vyvrcholením pronásledování byla vyhlazovací politika třetí říše. Během druhé světové války se stalo romské obyvatelstvo obětí genocidy a odhaduje se, že konec druhé světové války přežilo v Českých zemích pouze 1000 Romů.

Další bolestí pro Romy bylo vydání zákona o trvalém usídlení kočujících osob v roce 1958.² „*Prostřednictvím tohoto zákona bylo jasně stanoveno, kdo je brán jako kočující osoba a bylo zde nařízeno, že se dosud kočující osoby musely povinně usídlit a již dále nesměly kočovat.*“ (Nečas, 2002, s. 51-52) Trestným činem se tak stalo nejen kočování, ale i neohlášená změna bydliště. Po vydání tohoto zákona došlo k usazování romských obyvatel, byly jim přidělovány byty či umístovány maringotky, avšak již bez kol, která jim byla odmontována. V roce 1966 vyšel „zákon o péči a zdraví lidu,“ který zaváděl možnost sterilizace se souhlasem. Stejně jako zákaz kočování ale cílel zákon na Romky v kontextu tehdejší „řešení cikánské otázky.“ Odhaduje se, že během let 1966-2012 bylo v ČR nedobrovolně sterilizováno tisíce žen bez jejich informovaného souhlasu, roku 2021 byl poté schválen zákon č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným.

---

¹ Zákon č. 117/1927 Sb. z. a n. o potulných cikánech

² Zákon č. 74/1958 Sb. Zákon o trvalém usídlení kočujících osob

Roku 1990 vznikla první romská politická strana s názvem Romská občanská iniciativa a v roce 1991, kdy probíhalo sčítání lidu se k romské národnosti přihlásilo pouze 33 000 Romů. V roce 2021 to bylo jen 21 691 obyvatel, avšak tato čísla neodpovídají realitě a odhadem žije v roce 2023 v ČR kolem 250 000 Romů.

2.2. Integrace, segregace, diskriminace a sociální vyloučení Romů

Integrace je dle Štěchové (2002, s. 5) postupné soužití většiny a menšiny, jejich vzájemné kulturní ovlivňování a rozvoj menšinové kultury vedoucí k multikulturalitě většinové společnosti. Je to dvoustranný proces, kdy je potřeba dobrovolná snaha majority přijmout jedince, kteří se chtějí integrovat a co nejvíce jim přijetí usnadnit. *“Integrace Romů a dalších osob do společnosti není zvláštní službou pro Romy, ale je především službou pro společnost jako celek.”* (Štěchová, 2002, s. 5)

Úřad vlády ČR v dubnu 2021 vydal dokument s názvem Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021-2030 (2021, s. 7), který si klade za cíl nastavit takové podmínky a procesy, které pomohou posilovat rovné a spravedlivé zacházení a příležitosti s respektem k občanské a národnostní identitě Romů. Realizace této strategie počítá s aktivní účastí zástupců romské menšiny a jejich občanské zplnomocnění má vést k jejich občanské, socio-ekonomické, politické a kulturní emancipaci.

Cíle integrace shrnuje Štěchová (2002, s. 7): *„Cílem integrace se stává nalézání cesty, které sjednotí zájmy většiny příslušníků majority, se zájmy většiny příslušníků minority.“* Důležitým aspektem je pak odstranění veškerých forem diskriminace, ke kterým může docházet v jakémkoli prostředí.

Segregace je podle Matouška (2004, s. 186) oddělování společenských skupin. Může se projevovat městskými čtvrti, kde tradičně sídlí menšiny, zařazováním romských dětí do speciálních škol na základě doporučení PPP či převážně romskými školami.

Výsledky výzkumu MŠMT s názvem Analýza příčin vyššího podílu romských žáků vzdělávajících se dle RVP ZV UV ve třídách neboli rámcový vzdělávací plán pro základní vzdělávání s upravenými výstupy, ukazují že problém segregace romských žáků se za posledních pět let výrazně nezměnil.

Diskriminací rozumíme rozlišování. Podle Matouška (2004, s. 46) je to odlišování skupin lidí určitého věku, pohlaví, rasového nebo etnického původu a také skupin, které mají nějakou nevýhodu

či stojí na kraji společnosti. Romská diskriminace se také může projevovat jako *anticikanismus*, druh rasismu namířený proti Romům. Ten popisuje *Zpráva o stavu romské menšiny* (2021, s. 15) jako: „*Taková forma vyjadřování a jednání jedinců i politiky a praxe institucí, která vede k marginalizaci či vylučování Romů, devalvování romské kultury a životního stylu, fyzickému násilí či projevům nenávisli namířeným na Romy i další jedince a skupiny, kteří jsou považováni za ‚Cikány‘.*“

„*Romy v České republice lze považovat za sociálně vyloučenou skupinu.*“ (Navrátil, 2003, s. 35) Dle Navrátila (2003, s. 34) je **sociální vyloučení** neboli exkluze proces, který určité jednotlivce, rodiny, případně skupiny či komunity omezuje v přístupu ke zdrojům, které jsou potřeba pro podílení se na sociálním, ekonomickém, politickém a občanském životě ve společnosti. Sociální vyloučení má mnoho příčin jako je chudoba, nízké příjmy, diskriminace, nízká míra vzdělanosti anebo také etnická příslušnost. Kvůli sociálnímu vyloučení jsou lidé odštěpení od institucí, služeb či rozvojových příležitostí, které má většina obyvatel ve společnosti k dispozici. Matoušek (2004, s. 205) uvádí, že může mít různou úroveň a také se proměňovat během času. Sociální vyloučení ve skutečnosti znamená život v chudobě, špatný přístup ke vzdělání a k pracovnímu trhu, nedostatečný příjem či život v izolaci.

3. Romské děti a mládež

Jak uvádí Sekyt (in Šišková, 2001, s. 122) romské děti jako pokračovatelé rodu jsou v hodnotovém žebříčku v popředí. Orientace na přítomnost je předávána z generace na generaci. Jak jsme se dozvěděli ve druhé kapitole. S orientací na přítomnost se pojí i okamžité uspokojení, které shrnuje Říčan: „*S orientací na okamžité uspokojení je spojena i nepravidelnost v denním režimu velkého množství Romů. Například jídlo nebo spánek nemá v časovém rozvrhu dne pevné místo jako je tomu za normálních okolností u většiny neromské populace. Romové jedí, když mají hlad, jdou spát, když jsou unavení, a vstávají, až se sami probudí. Nejsou zpravidla zvyklí své potřeby odložit, řeší je většinou jejich okamžitým uspokojením.*“ (Říčan, 2000, s. 47) Celkový obraz o fungování romské rodiny doplňuje Poláková: „*Romští rodiče neznají a neuplatňují některé principy výchovy, které jsou pro majoritní společnost přirozené, a navíc je na nich vystavěný celý vzdělávací systém. Tzv. odložení požitku je pro romské rodiče naprosto neznámý pojem. Dají svým dětem, po čem zrovna touží, bez jakýchkoliv omezení či odkládání. Romové neznají podmiňování nějaké situace jinou. Romské děti tak obvykle neslyší např. „můžeš jít ven, ale nejdřív si udělej úkoly“, nebo „nejdřív povinnosti potom zábava.““ (Poláková, 2013, s. 5)*

Jak uvádí Říčan: „*Romské děti jsou již od malička stále pohromadě. Ve škole je pak pro ně velmi obtížné pracovat samostatně, k takovému způsobu práce nebyly doma vedeny, za takové chování by byly spíše napomenuty. U Romů se proto příliš nerozvíjí přirozená soutěživost, touha po vyniknutí mezi ostatními a vyšší osobní ambice.*“ (Říčan, 2000, s. 54) Tento výrok doplňuje Poláková: „*S kolektivní podstatou romské komunity úzce souvisí absence odměn za úspěch a snaha po vyniknutí. Základem kolektivního soužití je totiž splynutí s okolím ve všem, tedy i ve školních výsledcích, pracovní kariéře apod. Pro romské děti nemá systém odměn v podobě známek ve škole nejmenší logiku a ani rodiče mu nepřikládají velkou váhu.*“ (Poláková, 2013, s. 5)

3.1. Výchova a vzdělávání romských dětí

Sekyt (in Šišková, 2008, s. 128) uvádí, že romské děti vyrůstají mezi mnoha dospělými a příbuznými. Díky tomu se nikdy nebude muset jedinec rozhodovat sám za sebe. Děti jsou vychovávány k úctě ke starším a místo prosazování se učí podřizovat skupině. Pro rodiče romských dětí jsou důležité jejich aktuální potřeby, cílí tedy hlavně na uspokojování jejich základních potřeb. Důležité je, jak se děti zrovna cítí a co potřebují a chtějí. Mimo rodinu výchova probíhá ve škole a

mimoškolních zařízeních. Jaroslav Balvín (1997, s. 14) upozorňuje, že základním předpokladem pro úspěšnou práci s romskými dětmi je vychovatelský étos.

Petrusek (1996, s. 1417) definuje vzdělávání jako proces získávání vědomostí ve formě poznatků, schopností a dovedností, který se váže s úsilím o integraci do dané kultury a společnosti. Se vzděláváním jsou spojeny komplikace a mnohé problémy, ty se týkají i Romů. Jak píše Vágnerová: *„Mnohé problémy, které Romové při soužití s většinovou společností mají, vyplývají z nízké úrovně jejich vzdělanosti. Majoritní populací je škola obecně vnímána jako prostředek k dosažení určitých výhod v budoucnu (např. lepšího společenského i profesního uplatnění). Romové však nejsou zvyklí uvažovat příliš o budoucnosti, soustřeďují se spíše na přítomnost. Časově vzdálené cíle a hodnoty pro ně nejsou dostatečně atraktivní. i z tohoto důvodu nejsou romské děti na vstup do školy doma nijak připravovány.“* (Vágnerová, 2014, s. 635-636)

Vzdělanostní úroveň romského obyvatelstva komentuje Balvín: *„V běžné praxi, ale i v odborné literatuře se tvrdí, že podceňování hodnoty vzdělání patří k hlavním subjektivním překážkám při zvyšování vzdělanostní úrovně romského obyvatelstva.“* (Balvín, 2004, s. 59)

I kvůli výše zmíněné nepřipravenosti nejen romských dětí vznikly v ČR přípravné třídy, někdy označované jako nulté ročníky, které měly a mají pomoci dětem ze sociálně znevýhodněných rodin dohnat své vrstevníky před vstupem do základní školy. Balvín (2004, s. 48) uvádí, že pro usnadnění přechodu romského dítěte z rodiny do školního světa byly od roku 1993 zřizovány tzv. přípravné třídy. Prvotní byl zájem o romského žáka, který při vstupu do prvních tříd školní docházky selhával v mnoha směrech. Způsobeno to bylo nejenom bariérami jazykovými ale i kulturními a velmi často překážkami sociálními.

Zpráva o stavu romské menšiny (2021, s. 38) zmiňuje, že významným problémem, který si romské děti ze SVL přinášejí do ZŠ, je rozdíl v dovednostech oproti spolužákům, kteří navštěvovali předškolní vzdělávání více let. Děti žijí často v nepodnětném prostředí, doma neprobíhá kontrola domácí přípravy nebo jim rodiče neumí s přípravou pomoci, čímž se školní neúspěchy prohlubují a s tím také nechutí těchto dětí účastnit se pravidelné docházky. To se však netýká pouze dětí romských, které žijí v sociálně vyloučené lokalitě.

Identita romských dětí a mládeže

Petrusek (1996, s. 414) ve *Velkém sociologickém slovníku* definuje identitu jako jednotu vnitřního psychického života a jednání. „*Jedním ze základních etnoidentifikačních faktorů je vědomí společného – romského původu. Je to subjektivní předpoklad uchování a rozvíjení etnické identity, romské soudržnosti a také základna pro volbu mezi přihlášením se k romství, nebo k integraci do společnosti či v krajním případě k asimilaci.*“ (Balvín, 2004, s. 80).

Charakteristickým rysem života romských dětí a mladistvých je problém zakotvit ve většinové společnosti. Problematické pro romské děti mohou být pocity méněcennosti a hledání své identity.

3.2. Volný čas romských dětí a mládeže

Romské děti a mládež mohou čelit bariérám, které omezují jejich přístup k aktivnímu trávení volného času. Bariérami mohou být již zmíněná diskriminace, sociální vyloučení či nedostatek finančních prostředků v rodině. Tyto aspekty daly prostředí pro vznik nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, které v ČR začaly vznikat po sametové revoluci v roce 1989. Posláním NZDM je vytvoření bezpečného prostředí pro děti a mladistvé, kteří jsou ohrožení společensky nežádoucími jevy, nepříznivou životní situací či situací jejich rodiny. Děti a mladiství ze sociálně znevýhodněných rodin mohou NPK bezplatně navštěvovat, řešit svou životní situaci či využívat nabídku volnočasových aktivit. Tyto bezplatné volnočasové aktivity pořádané NZDM jsou často jediným kroužkem, které tyto děti mohou navštěvovat.

4. Instituce pracující s romskými dětmi a mládeží na Praze 3

ZŠ Havlíčkovo náměstí, dnes ZŠ Cimburkova na Praze 3

Balvín, (2004, s. 63-64) uvádí, že jednou z výrazných a již prověřených metod zkvalitnění výchovně vzdělávací práce s romskými žáky v základních školách je modifikace vzdělávacího programu pro základní školy. Hlavním cílem je pomoci absolvovat romským žákům základní školu. Největší zkušenosti s touto modifikací má základní škola Havlíčkovo náměstí 10/300, Praha 3 – Žižkov, dnes ZŠ Cimburkova 18/300, Praha 3 – Žižkov.

Dle Balvína (2004, s. 63) v knize *Výchovné a vzdělávací programy pro romské děti* kolektiv učitelů pod vedením Ireny Meisnerové, která dodnes zastává pozici ředitelky, navazuje na první pokusy v řešení problematiky vzdělávání romských žáků. Tato problematika se začala řešit v roce 1967, kdy se začalo experimentovat se speciálními romskými mikrotřídami, ve kterých je obvykle 12-15 žáků a mají pomoci vyrovnat handicap. „*Handicap má několik příčin –1. odlišná hierarchie hodnot romské rodiny; odlišný životní styl – menší přizpůsobivost na pravidelný režim a nedostatečná znalost českého jazyka.*“ (Balvín, 1996, s. 80)

Balvín (2004, s. 63-64) se zmiňuje o Ireně Meisnerové a jejím projektu, dle ní učitelé dokázali, že romské děti jsou vzdělavatelny v rámci základního školství. Největším předpokladem ale je, že romské dítě dostane větší množství času na osvojení vědomostí, návyků a budou mu přizpůsobeny podmínky, za kterých osvojování učiva probíhá. Toto tvrzení podtrhuje Zpráva o stavu romské menšiny (2021, s. 38) která podotýká, že: „*Významným problémem, který si romské děti ze SVL přinášejí do ZŠ, je rozdíl v dovednostech oproti spolužákům, kteří navštěvovali předškolní vzdělávání více let. Děti žijí často v nepodnětném prostředí, doma neprobíhá kontrola domácí přípravy nebo jim rodiče neumí s přípravou pomoci, čímž se školní neúspěchy prohlubují a s tím také nechutí těchto dětí účastnit se pravidelné docházky.*“

Jak píše Balvín (1996, s. 80): „*V projektu žižkovské školy je zahrnuto i využívání odpoledních hodin k smysluplnému trávení volného času. Například velký zájem starších romských žáků o hrací automaty kompenzují učitelé zájmovou činností na počítačích. Tak i učitelé a vychovatelé naplňují ideje Přemysla Pittera o podchycení „dětí ulice“ a rozšíření jejich duchovního života jako přirozené vnitřní obrany proti potenciálním negativním vlivům.*“

Ivana Meisnerová (in Balvín, 1997, s. 122), ředitelka školy ZŠ Cimburkova poznamenává přehled hlavních bodů při zajišťování volného času prostřednictvím školy. Prvním bodem je zapojení dětí do práce školní družiny, zmiňuje při tom však finanční problematiku s placením poplatků, avšak zhodnocuje, že se ve škole daří zapojovat alespoň část dětí do školní družiny. Druhým bodem je zájmová činnost, kterou učitelé nezištně zajišťují vlastními silami a nabízí řadu mimoškolních aktivit. Je tomu tak i v roce 2023. Třetím bodem je kladný výchovný efekt pobytů romských dětí na školách v přírodě, Meisnerová zmiňuje kladné aspekty pobytu v přírodě a pravidelného denního režimu v podnětném prostředí.

4.1. Nestátní neziskové organizace pracující s dětmi a mládeží

Dle Matouška (2008, s. 114) je NNO organizace, která je řízena jiným subjektem než státem a jejím účelem je vytváření nezisku. Pokud vytváří zisk, investuje ho do aktivit ve veřejném zájmu. Nestátní neziskové organizace jsou důležitým poskytovatelem sociálních služeb, často získávají finance na svůj provoz z rozpočtu ministerstev. Dle toho se odvíjí i rozsah služeb.

Jak uvádí *Zpráva o stavu romské menšiny* na svém seznamu nejvýznamnějších romských a proromských NNO působících v jednotlivých krajích, uvedené Husitské centrum, R-Mosty i CDM Teen Challenge, Paleček i Nová Trojka působí na Praze 3. Těm budou věnovány následující podkapitoly. Mezi další NNO pracující s dětmi a mládeží na Praze 3 můžeme zařadit i například Pionýr z. s. či Junák – český skaut z. s. či Asociaci turistických oddílů mládeže ČR. Tyto organizace však neposkytují sociální služby a věnují se především turistice a aktivnímu trávení volného času.

Beztíže

Beztíže, sociální služba, která spadá pod Dům dětí a mládeže Ulita, je nízkoprahový klub pro děti a mládež od 6 do 26 let, která provozuje dva nízkoprahové kluby, jeden na Žižkově, druhý na Praze 10. Prostřednictvím terénních programů nabízejí preventivní aktivity pro mladé, kteří jsou ohroženi rizikovými jevy. Terénní sociální služby provozují na Praze 2, 3 a 10.

Centrum pro děti a mládež Teen Challenge

Centrum dětí a mládeže Teen Challenge je mezinárodní křesťanská organizace, která pomáhá lidem se závislostmi. Vedle drogové, hazardní a alkoholové závislosti se věnuje i práci s dětmi. Centrum slouží dětem, které vyrůstají v sociálně vyloučeném prostředí. Centrum dětí a mládeže, založené v roce 2001 vzniklo jako jednou z forem prevencí pro děti a mládež ohrožených drogami,

kriminalitou a sociálním vyloučením. Centrum poskytuje komplexní péči, děti a mládež mohou využít možnosti obědů, doučování, pomoci při psaní úkolů, volnočasové aktivity či preventivní semináře. Cílovou skupinou jsou děti od 3 let do rané dospělosti a také jejich rodiny, které mohou být ohroženy sociálním vyloučením.

Husitské centrum

Husitské centrum začalo provozovat terénní sociální službu a pracovat s romskými i neromskými dětmi v rámci NPK Husita v roce 2004. Dnes je Husitské centrum místem, které provozuje OK poradnu poskytující sociálně terapeutické poradenství, komunitní terén a nízkoprahový klub Husita pro děti a mládež ve věku od 6 do 26 let. Husitské centrum momentálně znovu staví svůj komunitní kostel Žižkostel, kde se obnoví veškeré aktivity nabízené před jeho zbouráním – tj. komunitní místo, kde opět bude probíhat setkávání a aktivity pro širokou veřejnost, koncerty, výstavy, obnoví se zahrádka Meduňka a do kostela se přesune i klub, který provizorně sídlil v poměrně nedostačujících podmínkách. Husitské centrum nabízí podpůrné skupiny pro sociálně znevýhodněné rodiny, potravinovou banku, sociální poradenství a v rámci úzké spolupráce s terapeuty probíhají pod jeho záštitou i terapie. V Žižkostece probíhají pravidelně romsko-české bohoslužby.

Rodinné centrum Nová Trojka

Nová Trojka poprvé otevřela své dveře v roce 2003. Její cílovou skupinou jsou děti od narození až po seniory, věnuje se všem věkovým kategoriím. Postupem času Nová Trojka začala mezi své aktivity zařazovat více sociální práce, zprvu jde o práci se sociálně ohroženými rodinami, pomáháním se začleněním dvojjazyčných rodin do společnosti, mezi jejich aktivity v průběhu let získává místo i poradenství a mediace, spolupráce s OSPOD, programy zdarma pro sociálně znevýhodněné děti, podpůrná skupina a poskytování služeb pěstounům.

Rodinné a komunitní centrum Paleček

Rodinné a komunitní centrum Paleček vzniklo v roce 2015, je tedy nováčkem mezi ostatními organizacemi. Paleček ale nabízí mnoho služeb, od využití herny, přes besedy, odborného poradenství zahrnující jak sociálně právní poradnu, poradnu pro rodiče, logopedickou poradnu a poradnu profesní, psychoterapeutickou poradnu pro děti i pro jednotlivce. Nabízí také služby mediace nebo rodinných terapií, které jsou zdarma či za symbolickou cenu. Spravuje Palečkovu rodinnou linku a probíhají zde podpůrné skupiny zaměřené na témata jako je mateřství a jeho aspekty.

R-Mosty

R-Mosty vznikly v roce 1992 a dodnes poskytují pomoc osobám ohroženým sociálním vyloučením. Provozují čtyři registrované sociální služby, jednou z nich je azylový dům pro matky s dětmi, druhou je sociálně-právní poradna, třetí sociální službou je NZDM pro děti a mládež R-Mosty, jeho mobilní verze autobus Uličník a nejnovější přírůstkem je NDC Husitská. R-Mosty pořádají festivaly, podporují děti a mladistvé. V rámci sociálního poradenství pomáhají lidem s bydlením, zaměstnáním, dluhovou problematikou, doprovází na úřady a další.

Mapa organizací pracujících s romskými dětmi a mládeží na Praze 3

Na mapě jsou označeny organizace pracující s romskými dětmi a mládeží na Praze 3. Mapa ukazuje, že výskyt proromských organizací věnujících se dětem na Praze 3 je poměrně vysoký. Tato městská část s rozlohou 6,49 km² má na svém území 6 organizací pracujících s romskými dětmi a mládeží.

1 – NZDM Beztíže
2 – CDM Teen Challenge
3 – NZDM Husita
4 – Rodinné centrum Nová Trojka
5 – Rodinné a komunitní centrum Paleček
6 – NZDM R-Mosty

II. Praktická část

5. Výzkumná část – kvantitativní výzkum

Předmět, místo a cíl výzkumu

Toto kvantitativní empirické výzkumné šetření je zaměřeno trávení volného času romských dětí a mládeže na Praze 3. Oblast Prahy 3 jsem si vybrala, protože v této městské části nejen bydlím, ale i pracuji.

Praha 3 je městská část, která je součástí Prahy od roku 1922. Žižkov měl vždy charakter chudší čtvrti, dříve dělnická čtvrť s mnoha továrnami, dnes oblíbená část širšího centra Prahy. Na Praze 3 se nachází množství sociálních služeb a neziskových organizací.

Romové jsou na pražském Žižkově nejpočetněji zastoupenou národnostní menšinou a Praha 3 se dlouhodobě snaží o její podporu. Z Norských fondů 2014-2021 je financován projekt s názvem Podpora romské menšiny na území MČ Praha 3. V rámci tohoto projektu vznikla pracovní pozice romské poradkyně, která napomáhá romským obyvatelům Prahy 3 s hledáním bydlení, hledáním práce a řešením dluhů a dalších životních situací.

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jakým způsobem tráví volný čas romské děti a mládež na Praze 3.

Metoda sběru dat

Sběr dat byl realizován pomocí dotazníkového šetření. Výzkum byl proveden metodou anonymních dotazníků. Prostřednictvím emailu jsem oslovila organizace, které jsou zmíněny v předešlých kapitolách. Jednalo se o NZDM Husita, NZDM R-Mosty, NZDM Beztíže, CDM Teen Challenge a ZŠ Cimburkova. Tyto organizace bohužel neumožnily, aby výzkum proběhl v jejich zařízení, a tak byla většina dotazníků vyplněna v NZDM Husita, kde jsem zaměstnaná.

Výzkum probíhal pouze na území Prahy 3 v červnu a červenci v roce 2023. Dotazníky byly vybrány v NZDM Husita, během terénní sociální služby OK Terén, které spadá pod Husitské centrum. Někteří respondenti byli osloveni během svého volného času v ulicích Prahy 3. Otázek bylo celkem 15, z toho 3 otevřené, 6 polootevřených a 6 otázek uzavřených. Dotazník byl vytvořen tak, aby bylo jasné, co se po respondentech žádá a aby byl co nejjednodušší. Všem respondentům bylo řečeno, že

je dotazník anonymní a bude použit pouze za účelem zpracování této bakalářské práce. Všichni respondenti vyplnili dotazník dobrovolně. Dotazník vyplnilo dohromady 43 respondentů. Do výsledného vzorku bylo zařazeno jen 38 dotazníků, které splňovaly hlavní kritérium a to, zda se dotazovaní cítí být Romy. Dotazníky nebyly přístupné elektronickou formou, neboť jsem vycházela z faktu, že mnoho dětí nemá mobilní telefon nebo počítač, na kterém by se dal dotazník vyplnit a když ano, nenosí jej s sebou mimo domov. 6 dotazníků bylo vyplněno společně s respondenty, neboť si to tak přáli a byla pro ně příjemnější varianta pouze odpovídat. Některé dotazníky byly vyplněny společně se sociálními pracovníky pracujícími v NZDM Husita. Návratnost dotazníků byla 100 %, všechny rozdané dotazníky se vrátily zpět.

Výzkumný vzorek

Toto kvantitativní výzkumné šetření je zaměřeno na romské děti a mládež vyskytující se na Praze 3. Dotazník byl rozdán respondentům ve věku od 6 do 26 let. Všechny dotazníky byly vybrány území Prahy 3, ve volném čase respondentů. Z tohoto důvodu jsem všechny zařadila do výzkumného vzorku.

Otázky dotazníkového šetření

Hlavní výzkumná otázka:

Jak tráví volný čas romské děti a mládež na Praze 3?

Pro výzkum byly zvoleny následující vedlejší otázky:

- Jaké je pohlaví respondentů?
- Kolik je respondentům let?
- V jaké městské části respondenti bydlí a chodí do školy?
- V jaké městské části respondenti tráví nejvíce svého volného času?
- Jak nejčastěji respondenti tráví svůj volný čas?
- Kolik hodin mají respondenti volného času denně?
- Kde nejčastěji respondenti tráví svůj volný čas?
- Mají respondenti koníčky?
- Chodí respondenti někam na kroužek?
- Zajímají se rodiče respondentů o to, co dělají respondenti ve volném čase?
- Podporují rodiče respondentů respondenty ve volnočasových aktivitách?

- Navštěvují respondenti volnočasové organizace?
- Je v okolí respondentů dostatek volnočasových organizací, které mohou navštěvovat?
- Kolik času denně tráví respondenti na telefonu
- Cítí se respondenti být Romem/Romkou?

V otázce číslo 5 „jak nejčastěji tráví respondenti svůj volný čas“ byly zařazeny tyto podotázky dle Likertovy škály, na které mohl respondent odpovědět často/občas/nikdy. Jedná se o možnosti: jsem s rodinou; jsem s kamarády; jsem na kroužcích; jsem na telefonu; jsem na počítači; koukám na televizi; nedělám nic; poslouchám hudbu; koukám na seriály nebo filmy; sportuji; jsem v nákupním centru; procházím se, toulám se; uklízím, dělám domácí práce a studuji, připravuji se do školy. Poslední dvě možnosti se sice netýkají volného času respondentů, ale přišlo mi zajímavé zjistit, jak často pomáhají doma či se připravují do školy.

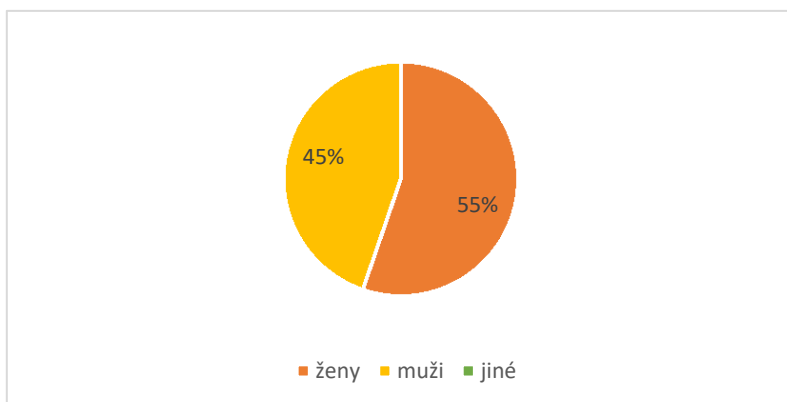
6. Výsledky šetření

Pro analýzu tohoto výzkumu bylo aplikováno měření poměrové, bylo užito třídění prvního stupně. Výsledky šetření byly zaznamenány do Microsoft Excel a jsou znázorněny pomocí tabulek a grafů, které pomohou zpřehlednit získaná data. Jelikož se výsledky výzkumu, získaných od chlapců a dívek lišily, rozhodla jsem se je porovnat

Pohlaví respondentů

Otázka č. 1 se týkala pohlaví respondentů. Výzkumu se účastnilo 38 respondentů, z toho 21 žen a 17 mužů. Nikdo z respondentů nevyplnil možnost „jiné“.

Graf č. 1 Rozdělení respondentů podle pohlaví

Tabulka č. 1 Rozdělení respondentů podle pohlaví

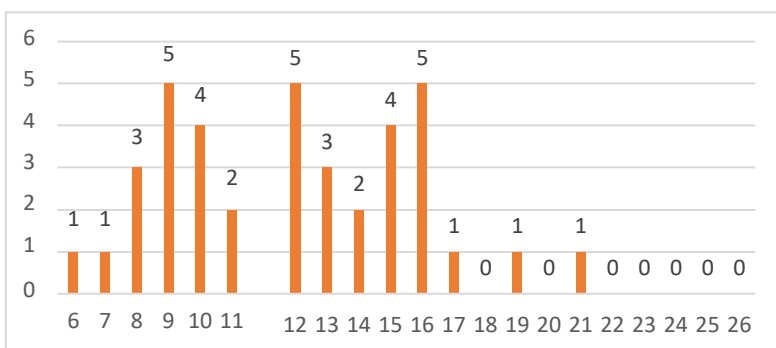
	N	relativní četnost
celkem	38	100%
ženy	21	55,2%
muži	17	44,7%
jiné	0	0%

Z tabulky vyplývá, že procentuálně se účastnilo výzkumu 55,2% žen a 44,7% mužů.

Věk respondentů

Otázka č. 2 se ptala na věk respondentů. Následující graf ukazuje věk všech dotazovaných. Průměrný věk je 12 let, medián rovněž. Nejnižší věk dotazovaného je 6 let a nejvyšší věk je 21 let. Věkový průměr žen je 11,85 let a věkový průměr mužů je 12,29 let.

Graf č. 2 Rozdělení respondentů podle věku

Tabulka č. 2 Rozdělení respondentů podle věku

	N	relativní četnost
celkem	38	100%
6 let	1	2,6%
7 let	1	2,6%
8 let	3	7,9%
9 let	5	13,2%
10 let	4	10,5%
11 let	2	5,2%
12 let	5	13,2%
13 let	3	7,9%
14 let	2	5,2%
15 let	4	10,5%
16 let	5	13,2%
17 let	1	2,6%
18 let	0	0%
19 let	1	2,6%
20 let	0	0%
21 let	1	2,6%
22 let	0	0%
23 let	0	0%
24 let	0	0%
25 let	0	0%
26 let	0	0%

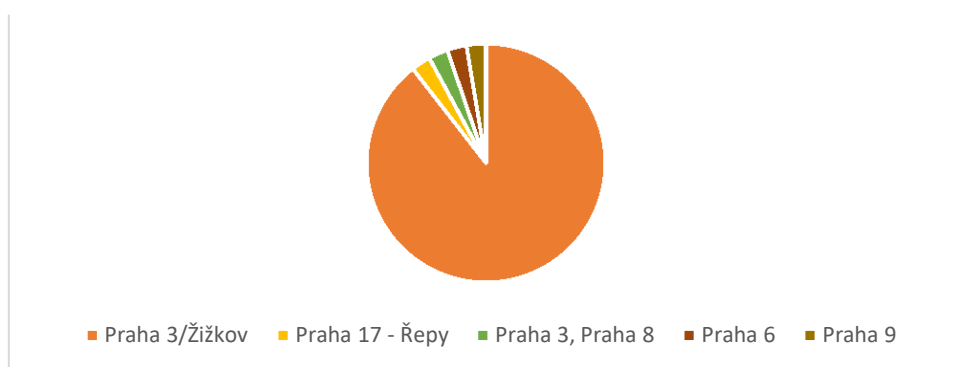
Největší podíl měli respondenti ve věku 9, 12 a 16 let (13,2%). Nejmenší počet respondentů měla věková skupina 6, 7, 17, 19 a 21 let (2,6%).

Městská část, kde respondenti bydlí a chodí do školy

Cílem 3. otázky bylo zjistit v jaké městské části respondenti bydlí a v jaké městské části chodí do školy.

Největší množství respondentů uvedlo, že bydlí na Praze 3 či na Žižkově. Vzhledem k tomu, že je Žižkov součástí Prahy 3, sloučila jsem je do jedné kategorie. Dohromady 34 respondentů (89,5%) uvedlo, že bydlí a chodí do školy na Praze 3 / Žižkově. Jeden z respondentů uvedl, že bydlí na Praze 3 a chodí do školy na Prahu 8.

Graf č. 3 Rozdělení respondentů podle bydliště a základní, střední či vysoké školy.

Tabulka č. 3 Rozdělení respondentů podle bydliště a základní, střední či vysoké školy.

	N	relativní četnost
celkem	38	100%
Praha 3 / Žižkov	34	89,5%
Praha 17 - Řepy	1	2,6%
Praha 3, Praha 8	1	2,6%
Praha 6	1	2,6%
Praha 9	1	2,6%

Rozdělení respondentů podle školy, jež navštěvují

17 respondentů u této otázky odpovědělo přímo názvem své školy. Zmíněny byly pouze 3 školy, a to ZŠ Chelčického, ZŠ Cimburkova a Střední škola podnikání a gastronomie Pramen. Je zajímavé, že přestože byli respondenti oslovení na různých místech Prahy 3 a klub Husita je poměrně daleko od ZŠ Cimburkova, 31,6% všech dotazovaných navštěvuje ZŠ Cimburkova.

Tabulka č. 4 Rozdělení respondentů dle školy, jež navštěvují

	N	relativní četnost
celkem	38	100%
ZŠ Cimburkova	12	31,6%
ZŠ Chelčického	4	10,5%
Střední škola gastronomie a podnikání Pramen	1	2,6%

31,6% všech respondentů chodí na ZŠ Cimburkova, 10,5% navštěvuje školu ZŠ Chelčického a 1 respondent (2,6%) dochází na Střední školu gastronomie a podnikání Pramen.

Městská část, ve které tráví respondenti nejvíce svého volného času

Respondenti byli požádáni, aby ve čtvrté otevřené otázce napsali, v jaké městské části tráví nejvíce svého volného času.

Tabulka č. 5 V jaké městské části tráví respondenti volný čas

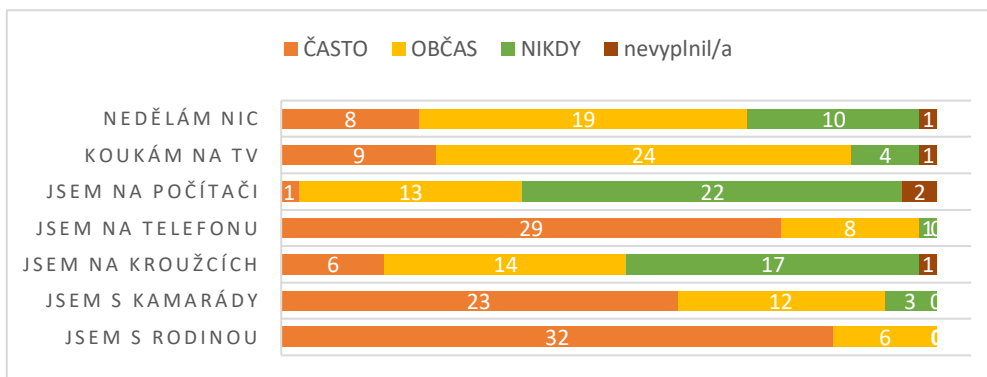
	N	relativní četnost
celkem	38	100%
Praha 3 / Žižkov	33	86,8%
Praha 3, Praha 5	2	5,3%
Praha 3, Praha 4	1	2,6%
Praha 9	1	2,6%
neodpověděl/a	1	2,6%

Nejvíce respondentů (86,8%) tráví svůj volný čas na Praze 3 / Žižkově. Dva z respondentů tráví svůj volný čas na Praze 3 a na Praze 5 (5,3%).

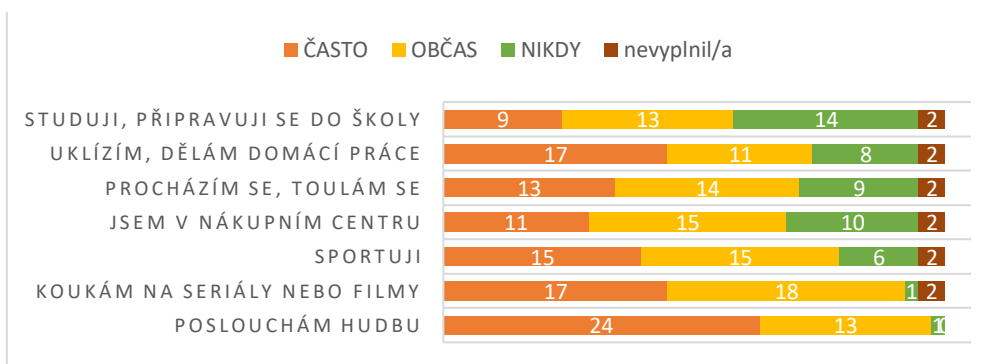
Volný čas respondentů

V 5. otázce výzkumného šetření byla použita Likertova škála. Cílem této otázky bylo zjistit, jak nejčastěji tráví respondenti svůj volný čas a co naopak nikdy nedělají.

Graf č. 4 Jakým způsobem nejčastěji respondenti tráví volný čas I.

Graf č. 5 Jakým způsobem nejčastěji respondenti tráví volný čas II.

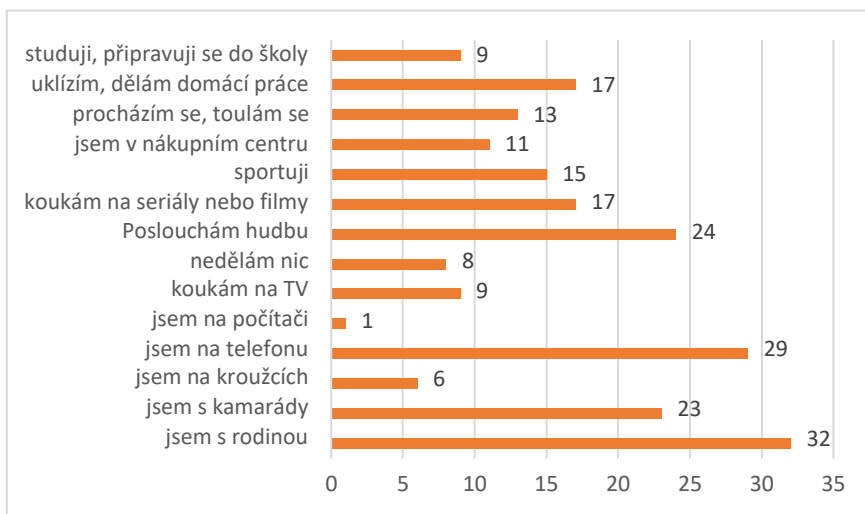
Tabulka č. 6 Jak nejčastěji tráví respondenti volný čas

	často	občas	nikdy	nevyplnil/a
jsem s rodinou	32	6	0	0
jsem s kamarády	23	12	3	0
jsem na kroužcích	6	14	17	1
jsem na telefonu	29	8	1	0
jsem na počítači	1	13	22	2
koukám na TV	9	24	4	1
nedělám nic	8	19	10	1
poslouchám hudbu	24	13	1	0
koukám na seriály nebo filmy	17	18	1	2
sportuji	15	15	6	2
jsem v nákupním centru	11	15	10	2
procházím se, toulám se	13	14	9	2
uklízím, dělám domácí práce	17	11	8	2
studuji, připravuji se do školy	9	13	14	2

Grafy znázorňují, jak nejčastěji tráví respondenti svůj volný čas. Z grafů vyplývá, že respondenti často tráví čas s rodinou, na telefonu, poslechem hudby a s kamarády. Občas koukají na televizi, nedělají nic nebo koukají na seriály či filmy. Nejvíce respondentů uvedlo, že nikdy nejsou na počítači, na kroužcích a studují či připravují se do školy.

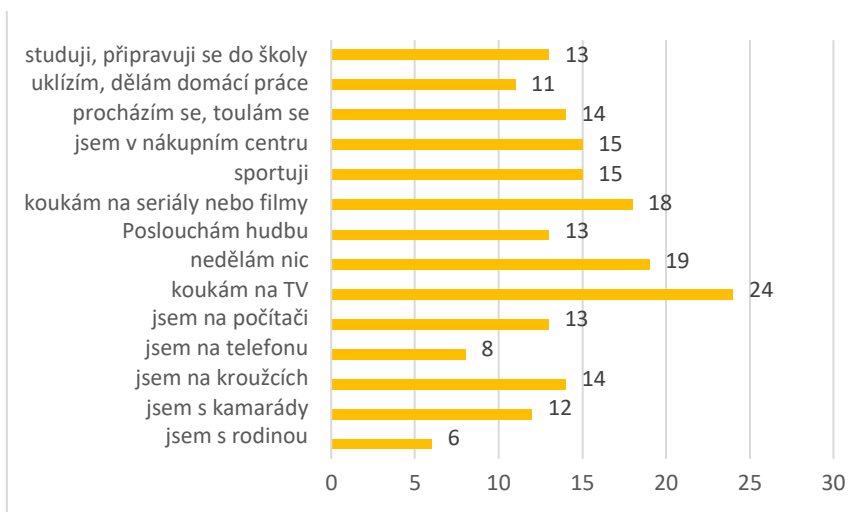
V kategorii „často“ 32 respondentů (84,2%) odpovědělo, že jsou s rodinou. 29 respondentů uvedlo, že jsou často na telefonu a 24 respondentů uvedlo, že často poslouchají hudbu.

Graf č. 6 Kategorie „často“

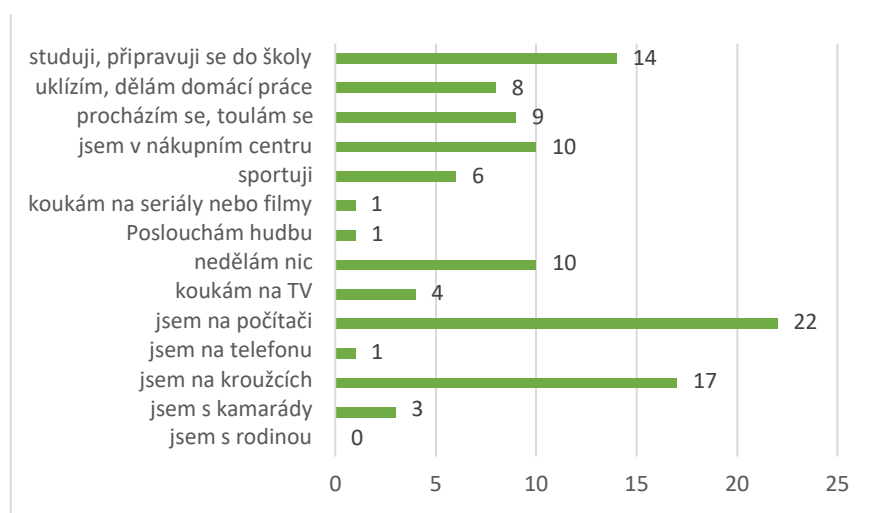
V kategorii „občas“ 24 respondentů uvedlo, že se koukají na televizi. 19 respondentů občas nedělá nic a 18 respondentů občas koukají na seriály či filmy. 15 respondentů uvedlo, že občas sportují a stejný počet uvedl, že občas jsou v nákupním centru.

Graf č. 7 Kategorie „občas“

V kategorii „nikdy“ 22 respondentů uvedlo, že nikdy nejsou na počítači. 17 respondentů uvedlo, že nikdy nejsou na kroužcích a 14 respondentů se nikdy nestudují či se připravují do školy. Avšak u této poslední kategorie může být výsledek ovlivněn tím, že množství respondentů již nenavštěvuje žádnou školní docházku.

Graf č. 8 Kategorie „nikdy“

Odpovědi v kategorii „jiná možnost“ uvedené v otázce, jak nejčastěji respondenti tráví svůj volný čas byly následující, po 1 respondentovi: jím; pracuji; boxuji; hraji fotbal a hraji na kytaru.

Volný čas žen

Výzkumu se účastnilo 21 žen a jejich věkový průměr byl 11,85 let.

Tabulka č. 7 Jak nejčastěji ženy tráví volný čas

	často	občas	nikdy	nevyplnil/a
jsem s rodinou	18	3	0	0
jsem s kamarády	11	8	2	0
jsem na kroužcích	6	4	11	0
jsem na telefonu	16	4	1	0
jsem na počítači	1	4	15	1
koukám na TV	4	13	3	1
nedělám nic	3	12	5	1
poslouchám hudbu	15	5	1	0
koukám na seriály nebo filmy	11	8	1	1
sportuji	5	9	6	1
jsem v nákupním centru	6	8	6	1
procházím se, toulám se	6	9	5	1
uklízím, dělám domácí práce	17	3	1	0
studuji, připravuji se do školy	8	5	7	1

18 respondentek (85,7%) v této části výzkumu uvedlo, že nejčastěji tráví svůj volný čas s rodinou. Druhá nejčastější odpověď byla, že 17 respondentek (81%) uklízí a dělá domácí práce. Třetím nejčastějším trávením volného času 16 respondentek (76,2%) označilo, že jsou na telefonu.

Občas 13 respondentek (61,9%) kouká na televizi, 12 respondentek (57,1%) občas nedělá nic a 9 respondentek (42,9%) označily, že se občas prochází a toulají. Stejný počet respondentek (42,9%) občas sportuje.

Naopak 15 respondentek (71,4%) nikdy nejsou na počítači, 11 respondentek (52,4%) nikdy není na kroužcích a 7 (33,3%) se nikdy nepřipravuje do školy.

V kategorii „jiná možnost“ odpověděly 3 respondentky. Jedna z nich uvedla, že ve volném čase pracuje, druhá uvedla, že jí a třetí odpověděla, že hraje fotbal.

Volný čas mužů

Výzkumu se účastnilo 17 mužů s věkovým průměrem 12,29 let.

Tabulka č. 8 Jakým způsobem nejčastěji muži tráví volný čas

	často	občas	nikdy	nevyplnil
jsem s rodinou	14	3	0	0
jsem s kamarády	12	4	1	0
jsem na kroužcích	0	10	6	1
jsem na telefonu	13	4	0	0
jsem na počítači	0	9	7	1
koukám na TV	5	11	1	0
nedělám nic	5	7	5	0
Poslouchám hudbu	9	8	0	0
koukám na seriály nebo filmy	6	10	0	1
sportuji	10	6	0	1
jsem v nákupním centru	5	7	4	1
procházím se, toulám se	7	5	4	1
uklízím, dělám domácí práce	0	8	7	2
studuji, připravuji se do školy	1	8	7	1

14 mužských respondentů (82,4%) uvedlo, že nejčastěji tráví svůj volný čas s rodinou. Druhou nejčastější odpovědí bylo, že 13 respondentů (76,5%) tráví svůj volný čas na telefonu. 12 respondentů (70,6%) je často s kamarády.

V kategorii občas 11 respondentů (64,7%) odpovědělo, že občas koukají na televizi. Občas také 10 respondentů (58,8%) je na kroužcích a 10 respondentů (58,8%) občas kouká na seriály nebo filmy.

7 respondentů (41,2%) odpovědělo, že nikdy nejsou na počítači a stejný počet (41,2%) uvedlo, že nikdy nestudují či připravují se do školy. 7 respondentů (41,3%) uvedlo, že nikdy neuklízí či dělá domácí práce.

Na kategorii jiná možnost odpověděli 2 respondenti. Jeden z nich uvedl, že ve volném čase boxuje a druhý respondent odpověděl, že hraje na kytaru.

Porovnání volného času mužů a žen

Největším rozdílem v odpovědích mužů a žen byla otázka, jak často respondenti uklízí či dělají domácí práce. 17 žen (81%) odpovědělo, že často zatímco žádný mužský respondent (0%) neuvěděl, že by často uklízel či dělal domácí práce. Z výzkumu dále vyplývá, že mužští respondenti (58,8%) často sportují, zatímco často sportuje jen 5 respondentek (23,8%). 8 žen (38,1%) uvedlo, že se často

připravují do školy, naopak jen jeden mužský respondent (5,9%) uvedl totéž. Na telefonu často tráví volný čas obě skupiny.

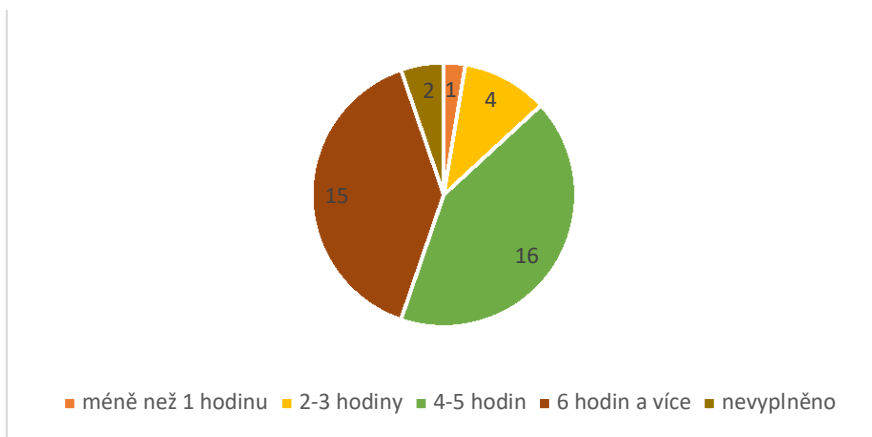
Kolik volného času denně mají respondenti

V 6. otázce byli respondenti dotázáni, kolik volného času denně mají.

Tabulka č. 9 Kolik mají respondenti denně volného času

	N	relativní četnost
celkem	38	100%
méně než 1 hodinu	1	2,6%
2-3 hodiny	4	10,5%
4-5 hodin	16	42,1%
6 hodin a více	15	39,5%
nevyplněno	2	5,3%

Graf č. 9 Kolik mají respondenti denně volného času

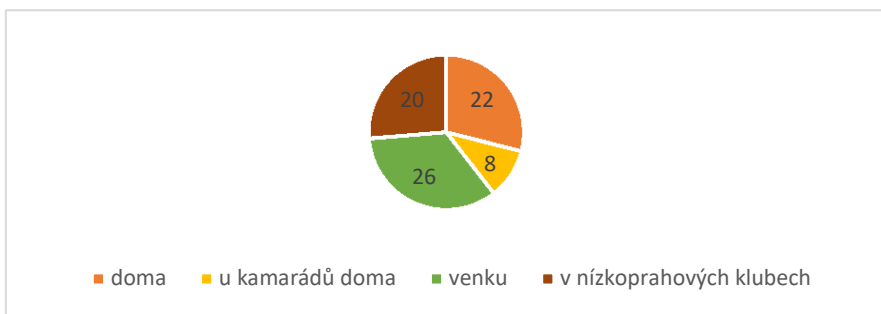

Nejvíce respondentů (42,1%) uvedlo, že mají 4-5 hodin volného času. Druhou nejčastější odpovědí 15 respondentů (39,5%) bylo 6 hodin a více. 4 respondenti (10,5%) uvedlo, že mají 2 – 3 hodiny volného času denně a 1 respondent (2,6%) uvedl, že má méně než 1 hodinu volného času denně.

Kde respondenti tráví svůj volný čas

U této 7. otázky, byli respondenti dotázáni, kde nejčastěji tráví volný čas. Respondenti mohli zaškrtnout více odpovědí.

Graf č. 10 Kde nejčastěji respondenti tráví volný čas

U této otázky, kde nejčastěji tráví volný čas, měli respondenti možnost zaškrtnout více odpovědí. V kategorii jiné nikdo neodpověděl. 26 respondentů uvedlo, že nejčastěji tráví svůj volný čas venku. Druhou nejčastější odpovědí, kterou vybralo 22 respondentů, byla možnost doma. 20 respondentů uvedlo, že tráví svůj volný čas v nízkoprahových klubech a 8 respondentů uvedlo, že tráví svůj volný čas u kamarádů doma.

Koníčky respondentů

Osmá otázka se týkala koníčků respondentů. Respondenti byli dotázáni, zda mají nějaké koníčky a když odpověděli kladně, měli možnost napsat jaké.

Tabulka č. 10 Mají respondenti koníčky?

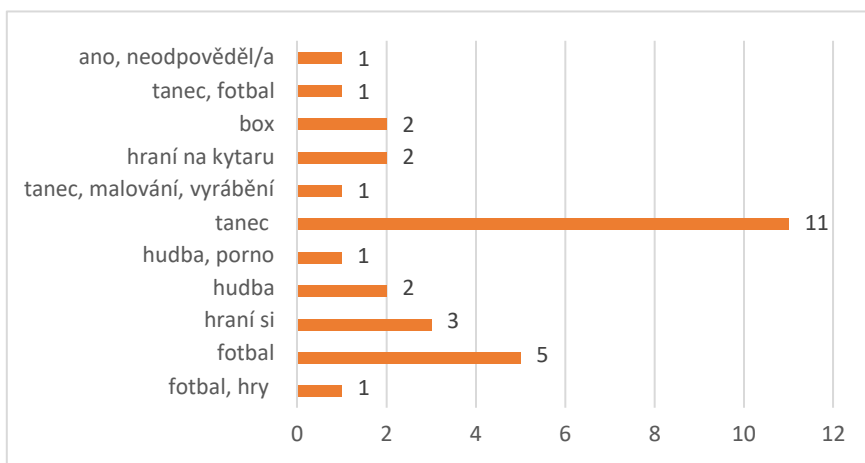
	N	relativní četnost
celkem	38	100%
ne	7	18,4%
ano, napiš jaké:	30	78,9%
neodpověděl/a	1	2,6%

Tabulka č. 11 Koníčky respondentů

	N	relativní četnost
celkem	30	78,9%
fotbal, hry	1	2,6%
fotbal	5	13,2%
hraní si	3	7,9%
hudba	2	5,3%
hudba, porno	1	2,6%
tanec	11	28,9%
tanec, malování, vyrábění	1	2,6%
hraní na kytaru	2	5,3%
box	2	5,3%
tanec, fotbal	1	2,6%
neodpověděl/a jaký	1	2,6%

Graf č. 11 Koníčky respondentů

30 respondentů (78,9%) uvedlo, že má koníčky. Naopak 7 respondentů (18,4%) koníčky nemá. Největší zálibou je u respondentů (31,6%) tanec. Druhým nejčastějším koníčkem je fotbal (13,2%) a další hlavní zálibou respondentů (7,9%) je hraní si (v dotaznících byly zmíněny slovně: hra UNO, hraji si a hry). 2 respondenti (5,3%) odpověděli, že jejich zálibou je hra na kytaru. Stejný počet (5,3%) odpověděl, že jejich koníčkem je hudba a stejné oblíbenosti (5,3%) se těší i box. Jeden respondent

Respondenti a kroužky

V 9. otázce byli respondenti požádáni, aby napsali, zda navštěvují nějaký kroužek či nikoli. V této polootevřené otázce měli možnost napsat, jaké kroužky navštěvují.

Tabulka č. 12 Chodí respondenti na kroužky?

	N	relativní četnost
celkem	38	100%
ne	16	42,1%
ano, napiš kam:	21	55,3%
neodpověděl/a	1	2,6%

Tabulka č. 13 Kam chodí respondenti na kroužky

	N	relativní četnost
celkem	21	55,3%
box	1	2,6%
Thajský box	1	2,6%
fotbal	4	10,5%
tanec	4	10,5%
florbal	1	2,6%
fotbal	1	2,6%
Box club Žižkov	2	5,3%
Nová Trojka	2	5,3%
NZDM Husita	4	10,5%
Ano, neodpověděl/a na jaký	1	2,6%

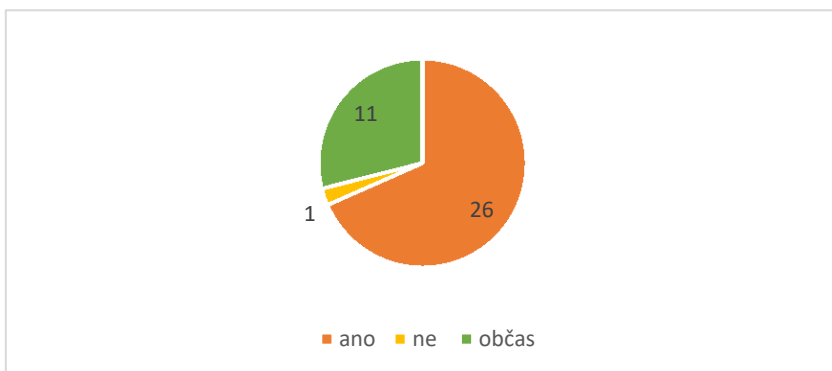
5 respondentů uvedlo, že dochází do kroužku tance. 4 respondenti chodí hrát fotbal na kroužek. 3 respondenti dochází na kroužek boxu, jeden respondent na kroužek florbalu. 1 respondent sice napsal, že na kroužek chodí, avšak nenapsal na jaký.

U této otázky respondenti uváděli i jména organizací, jež poskytují zájmovou činnost. Čtyřmi respondenty bylo zmíněno NZDM Husita (10,5%), dvěma respondenty byla zmíněna Nová Trojka (5,3%) a stejným počtem respondentů (5,3%) byl zmíněn i Box Club Žižkov.

Zájem romských rodičů o volný čas respondentů

V 10. otázce „zajímají se tví rodiče o to, co děláš ve svém volném čase?“ 26 respondentů (67,4%) odpovědělo, že se jejich rodiče zajímají o to, jak naplňují svůj volný čas. 11 respondentů uvedlo, že se jejich rodiče zajímají občas. 1 respondent odpověděl, že se jeho rodiče nezajímají o jeho trávení volného času.

Graf č. 12 Zájem romských rodičů o volný čas respondentů

Tabulka č. 14 Mají rodiče respondentů zájem o jejich volný čas?

	N	relativní četnost
celkem	38	100%
ano	26	68,4%
ne	1	2,6%
občas	11	28,9%

Podpora romských rodičů ve volnočasových aktivitách respondentů

U 11. otázky „Podporují Tě rodiče ve volnočasových aktivitách“ měli respondenti možnost si vybrat ze 3 možností.

Tabulka č. 15 Podporují romští rodiče respondenty ve volnočasových aktivitách

	N	relativní četnost
celkem	38	100%
ano	23	60,5%
ne	5	13,2%
občas	10	26,3%

Nejvíce respondentů (60,5%) odpovědělo, že je jejich rodiče podporují ve volnočasových aktivitách. 26,3% respondentů uvedlo, že je rodiče podporují občas a nejméně rodičů respondenty (13,2%) nepodporuje.

Respondenti a volnočasové organizace

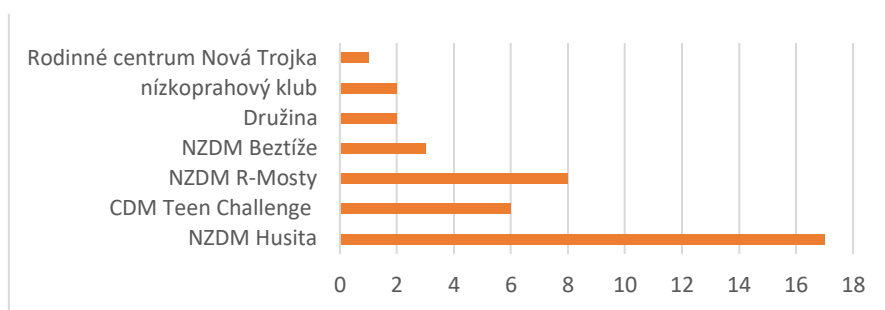
V otázce č. 12 byli respondenti tázáni, zda navštěvují nějakou volnočasovou organizaci. Respondenti měli možnost v otevřené otázce napsat, jaké organizace navštěvují.

Tabulka č. 16 Navštěvují respondenti volnočasové organizace?

	N	relativní četnost
celkem	38	100%
ne	9	23,7%
ano, napiš jakou:	29	76,3%

29 respondentů (76,3%) uvedlo, že navštěvují volnočasové organizace. Jednalo se o organizace v grafu č. 13. Naopak 9 respondentů (23,7%) žádné volnočasové organizace nenavštěvuje.

Graf č. 13 Jaké organizace respondenti navštěvují

Nejvíce respondentů navštěvuje NZDM Husita, NZDM R-Mosty a CDM Teen Challenge.

Respondenti a volnočasové organizace v jejich okolí

Otázka č. 13 se týkala také volnočasových organizací. Respondenti byli tázáni, zda si myslí, že je v jejich okolí dostatek volnočasových organizací

Tabulka č.17 Myslí si respondenti, že je v jejich okolí dostatek volnočasových organizací?

	N	relativní četnost
celkem	38	100%
ano	34	89,5%
ne	3	7,9%
nevyplnil/a	1	2,6%

Z tabulky vyplývá, že 34 respondentů (89,5%) se domnívá, že je v jejich okolí dostatek volnočasových organizací. Jen 3 respondenti (7,9%) se domnívají, že je jich nedostatek.

Kolik času denně tráví respondenti na telefonu

Předposlední 14. výzkumná otázka se týkala trávení volného času na telefonu.

Tabulka č.18 kolik času denně tráví respondenti na telefonu

	N	relativní četnost
celkem	38	100%
nemám telefon	2	5,3%
1-2 hodiny	5	13,2%
3-4 hodiny	14	36,8%
5 hodin a více	16	42,1%
jiné: celý den	1	2,6%

Nejvíce respondentů (42,1%) tráví na telefonu více než 5 hodin. 14 respondentů (36,8%) tráví na telefonu 3-4 hodiny svého volného času. 5 respondentů (13,2%) tráví na telefonu 1-2 hodiny a 2 respondenti (5,3%) nemá telefon vůbec. V kategorii „jiné“ byl jedním respondentem odpovězeno „celý den.“

Etnická příslušnost

Respondenti byli v poslední 15. otázce dotázáni, zda se cítí být Romy. 38 respondentů, na které je tento výzkum zaměřený, odpovědělo, že se cítí být Romy. 5 respondentů, od kterých byly vybrány dotazníky se tak necítili, a proto nebyli zařazeni do výzkumného vzorku.

1. Diskuse

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem tráví romské děti a mládež svůj volný čas na Praze 3. Výzkumu se zúčastnilo celkem 38 respondentů z řad romských dětí a mládeže. Žen bylo 55,2% a mužů 44,7%. Největší podíl měli respondenti ve věku 9, 12 a 16 let, všechny tři skupiny byly zastoupeny 13,2%. Nejvíce respondentů žilo na Praze 3 / Žižkově. 89,5% respondentů se domnívá, že ve svém okolí má dostatek volnočasových organizací, které může navštěvovat a z výzkumného šetření vyplynulo, že je navštěvuje 76,3% respondentů.

Zjistila jsem, že celkem je na Praze 3 dohromady 6 sociálních služeb pracujících s romskými dětmi a mládeží. Romské děti a mládež ale nenavštěvují jen těchto 6 volnočasových zařízení, z výzkumu vyplynulo, že někteří navštěvují i komerční kroužky, 10,5% respondentů chodí na kroužek fotbalu a stejný počet na kroužek tance. Romské děti a mládež jsou o existenci volnočasových zařízení informovány, jak vyplývá z otázky: „Je ve Vašem okolí dostatek volnočasových organizací?“ 89,5% dotazovaných odpovědělo, že ano. Dále na otázku „Kde nejčastěji respondenti tráví volný čas“ 52,6% respondentů uvedlo, že v nízkoprahových klubech. Nejvíce respondentů navštěvuje NZDM Husita, NZDM R-Mosty a CDM Teen Challenge. Romské děti a mládež uvedly jako své koníčky nejčastěji tanec (28,9%), fotbal (18,4%) a koníček 2 respondentů je box.

Z mého dotazníkového šetření dále vyplývá, že v průměru 12letí Romové z Prahy 3 tráví svůj volný čas často s rodinou (84,2%), na telefonu (76,3%), posloucháním hudby (63,2%) a s kamarády (60,5%). Chlapci a dívky se shodují, že nejčastěji tráví svůj volný čas s rodinou, dívky jako druhou možnost uvedly, že uklízejí a dělají domácí práce (81%), zatímco chlapci jsou na telefonu (76,5%) nebo s kamarády (70,6%). Také dívky tráví na telefonu poměrně dost času (76,2%). Konkrétně byla odpověď v otázce „kolik hodin denně jsi na telefonu?“ obou skupin byla 5 hodin a více (42,1%) a 3-4 hodiny (36,8%).

68,4% respondentů uvedlo, že se jejich rodiče zajímají o to, jak tráví svůj volný čas. Dle výzkumu romské děti a mládež podporuje jen 60,5% rodičů. Podpora rodičů je velmi důležitá pro kvalitní rozvíjení vztahu vůči volnému času a zjištění, jak je možné ho naplňovat. K tomu se váže, že 42,1% respondentů má 4-5 hodin volného času denně a 39,5% respondentů má více než 6 hodin volného času denně. 55,3% dotazovaných dochází na kroužky. Naopak 42,1% nikoliv.

Koníčky ale má 81,6% respondentů, otázkou tedy je, co dětem a mládeži brání v rozvíjení svých zálib.

Je zajímavé, že oproti výsledkům z bakalářské práce na téma *Volný čas romských dětí a mládeže z Královéhradeckého kraje* romské děti a mládež z Prahy 3 tráví svůj volný čas často s rodinou (84,2%) zatímco v Královéhradeckém kraji tráví s rodinou jen 30,1% respondentů. Co se týče koníčků, 66,6% respondentů z Královéhradeckého kraje má koníčky, na Praze 3 koníčky má 81,6% respondentů. Toto zjištění je zajímavé, jelikož bych očekávala podobný výsledek u obou výzkumů. Tento výsledek může být ovlivněn tím, že na Praze 3 je více volnočasových organizací, kam mohou děti a mládež docházet a které mohou pomoci dětem zjistit, co je baví. V otázce, zda se respondenti domnívají, že mají ve svém okolí dostatek volnočasových organizací. 89,5% respondentů z Prahy 3 odpovědělo, že ano, ale jen 55,5% respondentů z Královéhradeckého kraje si myslí totéž. Na otázku „navštěvuješ nějakou volnočasovou organizaci?“ 76,3% respondentů z Prahy 3 odpovědělo, že ano. Oproti tomu v Královéhradeckém kraji se výsledek lišil a jen 42,8% respondentů odpovědělo stejně. Co se týče zájmové činnosti a kroužků, z Královéhradeckého kraje navštěvuje kroužek jen 36,5% respondentů, naopak na Praze 3 je tento počet vyšší a kroužek navštěvuje 55,3% respondentů. Domnívám se, že je to vývojem sociálních služeb a programů, které mohou sociální služby svým klientům nabízet a jež podporují děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. Cílem těchto programů, jako je například Darujme kroužky dětem, je umožnit těmto dětem a mládeži aktivity, které by si jejich rodiny nemohly kvůli tíživé finanční situaci dovolit.

1.1. Vyhodnocení hypotéz

Jak jsem uvedla v úvodu, vzhledem k cílům mé bakalářské práce jsem stanovila 4 hypotézy. Hypotéza 1: mnoho dětí a mládeže bude trávit čas venku na ulici se verifikovala. 68,4% respondentů uvedlo, že často tráví svůj volný čas venku. Hypotéza 2: romské děti a mládež tráví 5 hodin a více na telefonu denně se také verifikovala, neboť nejvíce respondentů (42,1%) uvedlo tuto možnost při otázce č. 14 v dotazníkovém šetření. Hypotéza 3: romské děti a mládež nenavštěvují zájmové kroužky, se neverifikovala, při výzkumu více než polovina (55,3%) respondentů uvedla, že na kroužky chodí. Hypotéza 4: romské děti a mládež budou často trávit čas s rodinou se verifikovala, neboť jak vyplynulo z výzkumu, 32 respondentů z 38 tráví svůj volný čas nejčastěji s rodinou.

Závěr

Nejen vzdělávání a výchova, ale i způsob trávení volného času velmi ovlivňuje děti a mládež, stejně tak i děti z romských rodin. V dnešní době mají tyto děti mnoho volného času, který často nevědí, jak využít. Tyto děti a mládež, které mohou mít z finančních i jiných důvodů omezený přístup k volnočasovým aktivitám, které by je bavily a naplňovaly, byly cílovou skupinou této bakalářské práce.

Cílem této práce bylo zjistit, jakým způsobem tráví svůj volný čas romské děti a mládež na Praze 3. V teoretické části, která byla rozdělena do pěti kapitol, jsem se zabývala poznatky různých autorů o volném čase, Romech, romských dětech a mládeži, historií a současností Prahy 3 v kontextu výchovně vzdělávacích zařízení pro děti a mládež a také nestátními neziskovými organizacemi pracujícími s dětmi a mládeží na Praze 3.

Praktická část se zabývala výzkumným šetřením, které probíhalo za pomoci dotazníkového šetření na Praze 3. Po vybrání 38 dotazníků od romských respondentů jsem zjišťovala, jakým způsobem tráví svůj volný čas v této oblasti. Z výzkumu vyplynulo, že nejvíce respondentů žije na Praze 3 a má 4-5 hodin volného času denně. Bylo zjištěno, že nejvíce dětí tráví svůj volný čas s rodinou, na telefonu, poslechem hudby či jsou s kamarády. Naopak romské děti a mládež nikdy nejsou na počítači či na kroužcích a také se málokdy učí a připravují do školy. Mezi nejoblíbenější koníčky patřil tanec a fotbal. Alarmující bylo zjištění, že nejvíce respondentů tráví 5 hodin a více na telefonu denně. Zajímavý byl fakt, že romské děti a mládež mají povědomí o volnočasových organizacích ve svém okolí.

Pro děti a mládež, které mají mnoho volného času, který nevědí, jak využít jsou NZDM jednou z cest, jak dětem, které pochází ze sociálně znevýhodněného prostředí, pomoci rozvíjet jejich aktivity, sny a přání. Ukázat jim, jak se jejich volný čas dá naplnit, naučit je si říci o pomoc, ukázat jim, že existuje místo, kde se mohou cítit v bezpečí a otevřeně mluvit o svých problémech a hlavně – kde je vždy někdo vyslechne. Na Praze 3 je místo pro terénní sociální pracovníky, kteří budou aktivně informovat romské děti a mládež o volnočasových aktivitách, chystaných akcích a také možnostech, jak aktivně trávit svůj volný čas.

Budeme-li se snažit pomáhat dětem a mládeži ze sociálně znevýhodněného prostředí, budeme-li je motivovat ke vzdělávání a aktivnímu a smysluplnému trávení volného času, může to

mít pozitivní dopad na jejich psychické zdraví, kvalitu života, rozvíjení jejich osobnosti a ve výsledku i na celou společnost a budoucí generace.

Seznam použité literatury

- BAKALÁŘ, Petr. *Psychologie Romů*. Praha: Votobia, 2004. Kontroverzně. ISBN 80-7220-180-8.
- BALVÍN, J. A KOLEKTIV. *Romové a volný čas*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1997. 155 s. ISBN 80-902149-5-9.
- BALVÍN, Jaroslav. *Výchova a vzdělávání romských žáků jako pedagogický systém*. Praha: Radix, 2004. ISBN 80-86031-48-9.
- HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- KAPLÁNEK, Michal. *Volný čas a jeho význam ve výchově*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1250-8.
- KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.
- KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogickej teórii a v praxi*. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2004. ISBN 80-223-1930-9.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2. přepracované vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.
- NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8
- NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 4. dopl. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. ISBN 80-7067-952-2.
- NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 5. dopl. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0497-4.
- PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.

ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme - jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-410-9.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

ŠTĚCHOVÁ, Markéta a Kazimír VEČERKA. *Romská minorita a postupy integrace: závěrečná zpráva z výzkumu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-008-0.

URBAN, David. *Sociální práce s romskými rodinami*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-457-7.

Úmluva o právech dítěte a související dokumenty. [Praha]: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016. ISBN 978-80-7421-120-1.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. První vydání. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0696-5

Internetové zdroje:

BALVÍN, Jaroslav. *Pedagogická orientace: Výchovné a vzdělávací programy pro romské děti*. 6. ročník [online] 1996 [cit. 2023-24-7] Dostupné z:

<https://www.journals.muni.cz/pedor/article/view/10801>

ČADA, Karel. *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online] 2015 [cit. 2023-7-9] Dostupné z:

https://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/Analyza_socialne_vyloucenych_lokalit_GAC.pdf

KÖNIGOVÁ, Zdeňka, *Tradiční romská kultura a její vliv na školní úspěšnost romských dětí*.

[online] 2015 [cit. 2023-7-19] dostupné z:

https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/79850/DPTX_2014_2_11410_0_387381_0_164706.pdf?sequence=1&isAllowed=y

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha: MŠMT [online] 2002. [cit. 2023-7-25] dostupné z:

https://www.msmt.cz/file/7327_1_1/

POLÁKOVÁ, Jana. *Specifika komunikace s Romy s ohledem na prostředí knihoven*. [online]. 2013

[cit. 2023-07-03] dostupné z: <https://www.knihovnakv.cz/soubor/specifika-komunikace-s-romy-v-knihovnach>

ŠTEINEROVÁ, Nikol. *Volný čas romských dětí a mládeže v Královéhradeckém kraji*. [online] 2016

[cit. 2023-7-25] dostupné z: <https://theses.cz/id/yrbqq4/17795939>

VLÁDA ČR. *Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů: Strategie romské integrace 2021-*

2030. [online] 2021 [cit. 2023-7-15] dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/strategie-rovnosti--zacleneni-a-participace-romu-strategie-romske-integrace-2021_2030-188413/

VLÁDA ČR. *Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2021*. [online] 2021 [cit.

2023-7.20] dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/aktuality/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-2021_fin.pdf

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník, strana 1

VÝZKUM PRO BAKALÁŘSKOU PRÁCI

1. Tvé pohlaví

- muž
- žena
- jiné

2. Kolik Ti je let?

_____

3. Kde bydlíš a kam chodíš do školy? (stačí městská část)

_____

4. V jaké městské části trávíš nejvíc svého volného času?

_____

5. Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas?

	často	občas	nikdy
jsem s rodinou			
jsem s kamarády			
jsem na kroužcích			
jsem na telefonu			
jsem na počítači			
koukám na TV			
nedělám nic			
poslouchám hudbu			
koukám na seriály nebo filmy			
sportuji			
jsem v nákupním centru			
procházím se, toulám se			
uklízím, dělám domácí práce			
studuji, připravuji se do školy			

jiná možnost: _____

6. Kolik máš denně volného času? (zaškrtni jednu možnost)
- méně než 1 hodinu
  - 2 – 3 hodiny
  - 4 – 5 hodin
  - 6 hodin a více
7. Kde nejčastěji trávíš svůj volný čas? (můžeš zaškrtnout více možností)
- doma
  - u kamarádů doma
  - venku
  - v nízkoprahových klubech
  - jiná možnost: _____
8. Máš nějaké koníčky?
- ne
  - ano, napiš jaké: _____
9. Chodíš někam na kroužek?
- ne
  - ano, napiš kam: _____
10. Zajímají se tví rodiče o to, co děláš ve volném čase?
- ano
  - ne
  - občas
11. Podporují tě rodiče ve volnočasových aktivitách?
- ano
  - ne
  - občas
12. Navštěvuješ nějakou volnočasovou organizaci?
- ne
  - ano, napiš jakou: _____
13. Je ve tvém okolí dostatek volnočasových organizací, kam můžeš chodit?
- ano
  - ne
14. Kolik času denně trávíš na telefonu?
- nemám telefon
  - 1 – 2 hodiny
  - 3 – 4 hodiny
  - 5 hodin a víc
  - jiné: _____
15. Cítíš se být Romem/Romkou?
- ano
  - ne

VÝZKUM PRO BAKALÁŘSKOU PRÁCI

1. Tvé pohlaví

- muž
 žena
 jiné

2. Kolik Ti je let?

13

3. Kde bydlíš a kam chodíš do školy? (stačí městská část)

~~Praha 3~~ Praha 3

4. V jaké městské části trávíš nejvíc svého volného času?

Praha 3

5. Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas?

	často	občas	nikdy
jsem s rodinou	✓		
jsem s kamarády	✓		
jsem na kroužcích			✓
jsem na telefonu	✓		
jsem na počítači			✓
koukám na TV			✓
nedělám nic		✓	
poslouchám hudbu	✓		
koukám na seriály nebo filmy		✓	
sportuji	✓		
jsem v nákupním centru		✓	
procházím se, toulám se		✓	
uklízím, dělám domácí práce	✓		
studuji, připravuji se do školy		✓	✓

jiná možnost: _____

Příloha č. 4 – Vyplněný dotazník 1, strana 2

6. Kolik máš denně volného času? (zaškrtni jednu možnost)
- méně než 1 hodinu
  - 2 – 3 hodiny
  - 4 – 5 hodin
  - 6 hodin a více
7. Kde nejčastěji trávíš svůj volný čas? (můžeš zaškrtnout více možností)
- doma
  - u kamarádů doma ✓
  - venku
  - v nízkoprahových klubech
  - jiná možnost: _____
8. Máš nějaké koníčky?
- ne
  - ano, napiš jaké: Football
9. Chodíš někam na kroužek?
- ne
  - ano, napiš kam: _____
10. Zajímají se tví rodiče o to, co děláš ve volném čase?
- ano
  - ne
  - občas
11. Podporují tě rodiče ve volnočasových aktivitách?
- ano
  - ne
  - občas
12. Navštěvuješ nějakou volnočasovou organizaci?
- ne
  - ano, napiš jakou: teehchallenge
13. Je ve tvém okolí dostatek volnočasových organizací, kam můžeš chodit?
- ano
  - ne
14. Kolik času denně trávíš na telefonu?
- nemám telefon
  - 1 – 2 hodiny
  - 3 – 4 hodiny
  - 5 hodin a víc
  - jiné: _____
15. Cítíš se být Romem/Romkou?
- ano
  - ne

VÝZKUM PRO BAKALÁŘSKOU PRÁCI

1. Tvé pohlaví

- muž
 žena
 jiné

2. Kolik Ti je let?

10

3. Kde bydlíš a kam chodíš do školy? (stačí městská část)

ZIŽKOV. CIMBURKOVÁ

4. V jaké městské části trávíš nejvíc svého volného času?

ZIŽKOV

5. Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas?

	často	občas	nikdy
jsem s rodinou	✓		
jsem s kamarády	✓		
jsem na kroužcích		✓	
jsem na telefonu	✓		
jsem na počítači		✓	
koukám na TV		✓	
nedělám nic		✓	
poslouchám hudbu	✓		
koukám na seriály nebo filmy		✓	
sportuji	✓		
jsem v nákupním centru	✓		
procházím se, toulám se	✓		
uklízím, dělám domácí práce	✓		
studuji, připravuji se do školy			✓

jiná možnost: FOTBAL

Příloha č. 6 – Vyplněný dotazník 2, strana 2

6. Kolik máš denně volného času? (zaškrtni jednu možnost)
- méně než 1 hodinu
  - 2 – 3 hodiny
  - 4 – 5 hodin
  - 6 hodin a více
7. Kde nejčastěji trávíš svůj volný čas? (můžeš zaškrtnout více možností)
- doma
  - u kamarádů doma
  - venku
  - v nízkoprahových klubech
  - jiná možnost: _____
8. Máš nějaké koníčky?
- ne
  - ano, napiš jaké: FOTBAL
9. Chodíš někde na kroužek?
- ne
  - ano, napiš kam: FOTBAL
10. Zajímají se tví rodiče o to, co děláš ve volném čase?
- ano
  - ne
  - občas
11. Podporují tě rodiče ve volnočasových aktivitách?
- ano
  - ne
  - občas
12. Navštěvuješ nějakou volnočasovou organizaci?
- ne
  - ano, napiš jakou: R-MOSTY
13. Je ve tvém okolí dostatek volnočasových organizací, kam můžeš chodit?
- ano
  - ne
14. Kolik času denně trávíš na telefonu?
- nemám telefon
  - 1 – 2 hodiny
  - 3 – 4 hodiny
  - 5 hodin a víc
  - jiné: _____
15. Cítíš se být Romem/Romkou?
- ano
  - ne

VÝZKUM PRO BAKALÁŘSKOU PRÁCI

1. Tvé pohlaví

- muž
 žena
 jiné

2. Kolik Ti je let?

19

3. Kde bydlíš a kam chodíš do školy? (stačí městská část)

Praha 3

4. V jaké městské části trávíš nejvíc svého volného času?

Praha 3

5. Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas?

	často	občas	nikdy
jsem s rodinou	✓		
jsem s kamarády	✓		
jsem na kroužcích		✓	
jsem na telefonu		✓	
jsem na počítači		✓	
koukám na TV		✓	
nedělám nic		✓	
poslouchám hudbu	✓		
koukám na seriály nebo filmy	✓		
sportuji	✓		
jsem v nákupním centru		✓	
procházím se, toulám se	✓		
uklízím, dělám domácí práce		✓	
studuji, připravuji se do školy		✓	

jiná možnost: _____

Příloha č. 8 – Vyplněný dotazník 3, strana 2

6. Kolik máš denně volného času? (zaškrtni jednu možnost)
- méně než 1 hodinu
  - 2 – 3 hodiny
  - 4 – 5 hodin
  - 6 hodin a více
7. Kde nejčastěji trávíš svůj volný čas? (můžeš zaškrtnout více možností)
- doma
  - u kamarádů doma
  - venku
  - v nízkoprahových klubech
  - jiná možnost: _____
8. Máš nějaké koníčky?
- ne
  - ano, napiš jaké: Fotbal
9. Chodíš někam na kroužek?
- ne
  - ano, napiš kam: Do Fotbalového kroužku
10. Zajímají se tví rodiče o to, co děláš ve volném čase?
- ano
  - ne
  - občas
11. Podporují tě rodiče ve volnočasových aktivitách?
- ano
  - ne
  - občas
12. Navštěvuješ nějakou volnočasovou organizaci?
- ne
  - ano, napiš jakou: Teen Challenge
13. Je ve tvém okolí dostatek volnočasových organizací, kam můžeš chodit?
- ano
  - ne
14. Kolik času denně trávíš na telefonu?
- nemám telefon
  - 1 – 2 hodiny
  - 3 – 4 hodiny
  - 5 hodin a víc
  - jiné: _____
15. Cítíš se být Romem/Romkou?
- ano
  - ne